

RISKIEN KESKELLÄ

ENNEN / AIKANA / JÄLKEEN

Sisältö

04

Mosambik
Myrsky tuli sisään

08

Mosambik
Päättymätön pakomatka

14

Mosambik
Saara Parkkali ja vuodet Mosambikissa

16

Kolmoiskierre
Ennen, aikana, jälkeen

19

Opetukset
Marko Korhosen katastrofiopit

20

Tadzikistan
Tarttuvat taudit

22

Jälkihoito
Mitä tapahtuu pölyn laskeuduttua

24

Ilmastonmuutos
Ilmastonmuutos yksinkertaistettuna

24

Eswatini
Kuivuutta ja köyhyyttä

35

Turkki
Maanjäristyksen jälkeen

38

Strategia
Kansainvälisen työn uusi ohjenuora

Mustavalkoisia värikuvia

Tätä pääkirjoitusta kirjoittaessamme palasimme kuviin helmikuun 2023 maanjäristyksen tuhoista Turkissa ja Syyriassa. Kuvia on paljon ja tuho valtaisa.

Maanjäristyksen jälkeen sadat auttajat, muun muassa paikallisten Punaisten Puolikuiden vapaaehtoiset, yrittivät löytää romahtaneista raunioista henkiin jääneitä. 50 000 ihmisen kohdalla se oli liian myöhäistä. Menehtyneiden lisäksi kotinsa menettäneitä oli miljoonia.

Kuvissa näkyy romahtaneiden valtavien kerrostalojen takana myös näennäisen vahingoittumatta selvinneitä taloja.

Turkki on maanjäristysherkkää aluetta. Varautuminen maanjäristykseen vaatii ennakoitua rakentamiseen ja maankäytön suunnitteluun sekä ihmisten osaamisen vahvistamista Turkin rakennusmääräykset ohjaavat rakentamaan maanjäristyksen kestäviä taloja.

Rakennusmääräysten mukaisesti rakennetuissa taloissa asuneet ovat järjestyksen jäljiltä pääsääntöisesti hengissä, määräyksiä uhmanneiden talojen raunioista löydettiin paljon menehtyneitä.

Mustavalkoinen ajattelu on usein vahingollista. Tässä se kuitenkin toimii. Varautuminen säästää henkiä erityisesti alueilla, joihin suurella todennäköisyydellä kohdistuu katastrofeja.

On järkevää sopeutua todellisuuteen, varautua ja valmistautua. Sen lisäksi että se säästää ihmishenkiä ja aineellista tuhoa, sopeutuminen ja varautuminen on toteutuneen katastrofin jälkihoitoa merkittävästi halvempaa.

Katastrofialtius on globaalissa näkökulmassa laajentunut ja vakavoitunut, erityisesti ilmastonmuutoksen ja luontokadon yhteisvaikutusten ansiosta. Rajallisia resurssiemme kuormittavat yhä uudet haasteet.

Tämän lehden sivuilla 24–27 kuvataan kolmiportainen "Ilmaston-

muutos 1-2-3 -konsepti". Se kertoo mistä ilmastonmuutoksessa on kyse, miten se ja sen seuraukset ovat vuorovaikutuksessa, ja miten ratkaisuissa asemassa sopeutuminen, varautuminen ja myös uudistuminen ovat tulevaisuutemme suhteen.

Tämä Riskien keskellä-lehden numero on omistettu sille mitä tapahtuu, kun katastrofin aiheuttama pöly on laskeutunut. Jokainen luonnonnettomuus tai muu katastrofi on kauhutensa ohella aina myös tilaisuus oppia. Menneeseen pitää katsoa, jotta virheet eivät toistu.

Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike tekee juuri sitä kaikkialla maailmassa, kriisistä tai katastrofista riippumatta. Olemme paikalla myös katastrofien jälkeä jälleenrakentamassa yhteiskuntaa osana paikallista yhteisöä. Opimme koetusta, teemme tarvittavat muutokset ja autamme yhteisöjä kohtamaan tulevaisuuden vahvempana kuin ennen.

Kristiina Kumpulainen
Pääsihteeri
30.9.2023 asti

Eero Rämö
Pääsihteeri
1.10.2023 alkaen

Viimeisellä rannalla: Kriisit, konfliktit, luonnonnettomuudet, järjestelmällinen sorto, etenevä ilmastonmuutos, kaikki ajavat yhä uusia ihmisiä pakolaisen polulle. Yhteensä heitä on jo pitkälti yli 100 miljoonaa. Tälle rannalle heitä on rantautunut satoja. Moni on hukkunut matkalla.

Aukeaman kuva: Jarkko Mikkonen

Mosambik

- Pääkaupunki: Maputo
- Pinta-ala: 799 380 km²
- Väkiluku: 32 420 000
- Väestötiheys: 40,6/km²

Myrskyn jälkeen
valmistaudutaan seuraavaan

Idai: Myrsky tuli sisään, emmekä päässeet ulos

Trooppisten hirmumyrskyjen jälkeen pitää rakentaa infrastruktuuria ja auttaa ihmisiä. Samalla pitää varautua jo seuraaviin myrskyihin. Mosambikille tuhoisa Idai-sykloni oli karvas oppitunti.

Mosambikissa on myrskyjä ja tulvia joka vuosi. Maa sijaitsee Afrikan itärannikolla, ja meren takana on Madagaskar. Madagaskarin saaren ja mantereen väliin muodostuu Mosambikin kanaaliksi kutsuttu käytävä, ja Intian valtameressä syntyneet trooppiset hirmumyrskyt eli syklonit riehuvat tässä kanavassa keväisin.

Kun vuonna 2019 jälleen kerrottiin, että Idai-niminen sykloni lähestyi, Beiran kaupungissa asunut Duarte Jaime ei pelästynyt.

”Ajattelin, että se olisi yksi sykloni muiden joukossa”, hän sanoo. Hän sattui lähtemään työmatkalle läheiseen Chimoion kaupunkiin sopivasti, pois myrskyn silmästä.

Opiskelija Cativa José Primeiro ei lähtenyt mihinkään, vaikka hänenkin isoisänsä oli kuullut radiosta, että Idai oli tulossa. Ystävät ja sukulaiset toisista kaupungeista olivat soitelleet ja varoitelleet.

”Moni ei halunnut lähteä. Osa pelkäsi, että omaisuus varastettaisiin ja toiset olivat sitä mieltä, että onhan niitä myrskyjä ollut ennenkin.”

Primeiron perhe päätti varautua.

”Täytimme säkkejä hiekalla ja pikkukivillä ja nostimme säkit katolle, jotta peltikatto kestäisi tulevan myrskyn”, hän muistelee.

Se ei kuitenkaan riittänyt. Idai saapui 15. maaliskuuta vastaisena yönä, ja tuulet puhalsivat melkein 200 kilometriä tunnissa. Katto putosi sisään, mutta onneksi kukaan perheestä ei menettänyt henkeään.

”Isoäiti vain itki huoneessaan.”

Ikkunoissa oli lasien sijaan vain kalterit, ja myrskytuuli puhalsi huoneissa niin, että ovia ei saanut auki.

”Myrsky tuli sisään emmekä päässeet ulos”, Primeiro kuvaa.

Hänen veljensä oli piilossa sängyn alla, kun talo sortui.

”Luojan kiitos hän pääsi ulos. Mutta me menetimme kaiken. Isoisäni

melkein menetti kätensä, kun ilmassa lentävä peltikaton pelti leikkasi siihen.”

IDAII OLI OPPITUNTI

Oli myös paljon ihmisiä, jotka eivät saaneet ennakkovaroitusta ja jäivät myrskyn jalkoihin, sanoo Punaisen Ristin kansainvälisen liiton eli IFRC:n katastrofityön koordinaattori Rassul Nassigo.

”Idai oli oppitunti meille kaikille.”

Idai oli eteläisen pallonpuoliskon mittaushistorian tappavin myrsky: se tappoi yli 1500 ihmistä ja tuhosi tai vakavasti vaurioitti 90 prosenttia Beiran kaupungista. Pari viikkoa myöhemmin iski toinen sykloni, Kenneth, joka runteli Mosambikin pohjoisosia.

Yli 2,6 miljoonaa ihmistä tarvitsi humanitaarista apua Mosambikissa, Malawissa ja Zimbabwessa.

Kansainvälinen yhteisö riensi apuun. Suomen Punainen Risti perusti Beiran lähelle kenttäsaaralan ja kansainvälinen Punainen Risti paransi vesihuoltoa. Ihmisiä pelastettiin puista ja talojen katoilta.

Nassigon mukaan Idain jälkeen Mosambikissa alettiin panostaa entistä enemmän varoitusjärjestelmiin

19-vuotias Teresa puristaa suojelevasti poikalastaan sykloni Idain tuhoaman kotinsa edustalla Dondossa Mosambikissa. Myrskyn tuomien kaatosateiden huuhtoessa Teresan kodin nurin, hän pelasti naapurinsa taloon.

ja apukoneiston valmiuteen, jotta tulevien myrskyjen aikaan oltaisiin valmiimpia. Nykyään Mosambikin ilmatieteen laitoksella on Nassigon mukaan toimivimmat ennakkovaroitusjärjestelmät, ja kommunikaatio eri viranomaisten ja Punaisen Ristin välillä kulkee reaaliajassa.

Nykyään tieto kulkee hyvin myös Punaisen Ristin sisällä, ja kansainväliseltä Punaisen Ristin liikkeeltä voi hakea joustavasti rahaa ennaltaehkäisevään toimintaan. Kansainvälinen Punainen Risti ja Mosambikin Punainen Risti tekevät paljon valmistelemaa työtä. ”Me esimerkiksi koulutamme vapaaehtoisia, teemme alustavia sopimuksia palveluntarjoajien ja tavaran tuottajien kanssa, ostamme tavaraa valmiiksi varastoihin ja välitämme varoituksia sääilmiöistä yhteisöille.”

Niin Mosambikin valtiolla kuin Punaisella Ristillä on nykyään moniin riskeihin vastaavat kriisisuunnitelmat.

”Voimme tehdä paljon valmistelevia asioita, ei tarvitse vain reagoida katastrofin jälkeen”, Nassigo sanoo.

Jos valtio nyt antaa syklonivaroituksen, viesti kulkee vapaaehtoisten avulla yhteisöihin, ja ihmiset ovat valmiimpia evakuoitumaan ja pelastamaan henkensä.

”Kun valmistaudumme hyvin, vahvistamme myös yhteisöjen iskunkestävyyttä.”

MUITA OHJELMIA MUOKATAAN JOUSTAVASTI

Sadekausi tulee Mosambikiin joka vuosi, ja sen mukana tyypillisesti ainakin yksi syklonivaroitus. Eteläisen pallonpuoliskon kevään/kesän 2022-2023 osalta Mosambikin ilmatieteen laitos sanoi, että sykloneita saattaisi tulla jopa kymmenen, ja näistä viisi voisi olla hyvin tuhoisia.

Lopulta tuhoisia myrskyjä tuli sadekauden aikana yksi: Freddy, mutta

se iski tavallisesta poiketen Mosambikin kahdesti, sanoo ohjelmapäällikkö Alvaro Gramajo IFRC:stä.

Ensin Freddy tuli trooppisena hirmumyrskynä Sofalan maakuntaan ja kulki sisämaahan Malawiin saakka tekemään tuhojaan. Sitten se palasi merelle voimistumaan, kasvoi syklonin mittaluokkaan saakka ja iski mantereelle vielä uudestaan, vähän pohjoisemmaksi Zambezin maakuntaan.

”Freddy voitti ennätyksen pitkäikäisimpänä syklonina, se oli voimissaan 34 päivää.”

Tällä kertaa Punainen Risti oli paikalla jo silloin, kun Freddy iski mantereelle.

Gramajon mukaan Punainen Risti oli jo aloittanut työn tulvia varten maan eteläosissa, ja sisämaassa oli ohjelma koleraan ehkäisemiseksi. Näitä laajennettiin nopeasti myrskyn runtellemille alueille. Sellainen vaatii toi-

mivia järjestelmiä myös Punaiselta Ristiltä kansainvälisesti.

”Tarvitaan mekanisme ja niiden aktivoitua, samoin kuin teknistä apua Mosambikin Punaiselle Ristille, jotta he voivat monitoroida missä avun tarvetta on ja millaista apua tarvitaan.”

Myös koordinaatio eri Punaisten Ristien kanssa on Gramajon mukaan parantunut paljon.

”Täällä on esimerkiksi belgialaisia, espanjalaisia ja ranskalaisia, ja kun Freddy ja tulvien varoitukset tulivat, kävimme nopeasti läpi, keitä täällä toimi ja mitä resursseja on.”

Yhteistyö ja koordinaatio on hänestä auttanut Mosambikin Punaisen Ristin tukemista eri puolilla maata.

APUA EI TULLUT TARPEEKSI

Idai-myrskyn kokeneet Duarte Jaime ja Cativa José Primeiro eivät ole vakuuttuneita, että Mosambik

Kuvat ylhäältä alas: Yhteisö huolehtii yhdessä jätehuolosta ja asuinympäristön siisteydestä Beirassa.

Monet Metanhassa saivat Punaiselta Ristiltä siemeniä korvataksaan myrskyn tuhot sadolle. Korjuuta odottaessa yhteisö saa ruoka-apua.

Ismail Jussi rappaa uudelleenrakennetun kotinsa seiniä Inhamabuessa.

olisi nytkään riittävän varautunut syklonien varalle.

”Ihmiset siirretään kodeistaan, mutta kun myrsky on ohitse, he muuttavat takaisin”, Primeiro sanoo. Silloin he usein löytävät tuhoutuneet kotinsa ja joutuvat käymään omin avuin jälleenrakennushommiin.

Vaikka kansainvälisiä avunantajia on paljon, apu ei millään tavoita kaikkia.

”Idain jälkeen oli paljon selvityksiä ja kyselyitä avun tarpeesta. Ihmisiltä

myös psykologeja katsomaan, miten ihmisillä menee.”

ARVIO: PALJON TEHTIIN OIKEIN

On tyypillistä, että humanitaarinen apu kriisien jälkeen ei ole riittävää. Rahoja ei usein saada kokoon, eikä apu ole tarpeeksi nopeaa.

Idai-myrskyn jälkeen tilanne ei kuitenkaan ollut aivan erityisen huono. YK:n teettämän arvion mukaan moni asia humanitaarisessa avussa tehtiin hyvin. Yhteistyö

”TOIVOISIN, ETTÄ TÄLLAISTEN TAPAHTUMIEN JÄLKEEN PAIKALLE TULISI MYÖS PSYKOLOGEJA KATSOmaan, MITEN IHMISILLÄ MENE.”

tultiin kysymään, mitä he tarvitsevat, mutta lopulta apua ei tullut riittävästi. On edelleen ihmisiä, jotka eivät ole onnistuneet selviämään Idain tuhoista”, Jaime sanoo.

”Minusta niitä tutkimuksia oli paljon, mutta ne eivät johtaneet parannuksiin eivätkä monet tutkimuksia tehneet palanneet enää tulosten kanssa paikalle.”

Cativa José Primeiron perheeltäkin selvitettiin avun tarve. Eri instituutioita ja järjestöjä oli paljon, eikä hän enää muista, mikä taho heitä tuli auttamaan.

”Meiltä tultiin kysymään, kuinka monta meitä oli ja sanottiin, että meille annettaisiin materiaaleja talojen korjaamiseen.”

Pitkään aikaan ei kuulunut mitään. Sitten perhe kuitenkin pyydettiin paikkaan, josta avustuksia jaettiin. He saivat kattopeltejä, puutavaraa ja pienen muovikassillisen nauvoja. Materiaalinen apu ei ollut riittävää, ja sen lisäksi Primeiro jäi kaipaamaan psykososiaalista tukea.

”Minusta ei pitäisi katsoa vain ruokaa ja jälleenrakennusta. Kun tällaista tapahtuu, pitäisi huomata, että ihmiset ovat menettäneet perheenjäseniään, ja jos talo sortuu, osa on menettänyt lapsiaan”, hän sanoo.

”Sellainen rikkoo ihmisiä psykologisesti. Kestää kauan päästä sellaisesta yli ja unohtaa. Toivoisin, että tällaisten tapahtumien jälkeen paikalle tulisi

Mosambikin hallituksen kanssa toimi, ilmakuviasta saatiin nopeasti oikeaa tietoa avun tarpeesta ja niin ihmisiä kuin rahaa saatiin liikkumaan nopeasti.

Valtaosa autetuista ihmisistä koki, että heitä kohdeltiin kunnioitavasti ja suurin osa sanoi, että apu oli heidän tarpeidensa mukaista.

Evaluaatiossakin päädyttiin toteamaan, että ennaltaehkäisy ja koordinaatio eri instituutioiden ja järjestöjen kesken olisi voinut olla toimivampaa. Näitä Punainen Risti sittemmin onkin parantanut.

Ennakoinnista on tullut yhä merkittävämpi toimi Punaiselle Ristille.

Tällä hetkellä Mosambikissa koulutetaan ihmisiä puhtaan veden käytöstä, jotta koleralta vältyttäisiin, ja suunnitteilla on myös koulutuksia siitä, miten talot voi rakentaa kestävästi myrskyjä paremmin. Lisäksi koulutetaan vapaaehtoisia ja tehdään sopimuksia alihankkijoiden kanssa.

”Meillä on myös prosessi, missä käydään läpi tällä sadekaudella saatuja oppeja ja parannetaan toimintaa ensi kautta varten”, sanoo Rasul Nassigo.

Prosessissa tehdään myös simulatioharjoituksia Mosambikin Punaisen Ristin, kansainvälisen Punaisen Ristin ja Mosambikin viranomaisten kanssa.

”Kaikki tämä pitää tehdä ennen lokakuuta, kun seuraava sadekausi tulee, jotta ollaan entistä valmiimpia”, Nassigo sanoo.

Kun pakomatka ei päätykään

Mosambikissa yli miljoona ihmistä on paennut terrorismia kodeistaan, eikä paluuta ole näköpiirissä. Uusissa kodeissaan he tarvitsevat vettä, terveydenhuoltoa, työmahdollisuuksia ja sitä, että joku kuuntelee ja tukee, kun vaikeat ajatukset ja unet eivät jätä rauhaan.

Mosambikin pohjoisosissa alkoi aseellinen konflikti vuonna 2017, ja sen seurauksena jo yli miljoona ihmistä on paennut kodeistaan. Valtaosa on jäänyt saman maakunnan kaupunkeihin, kuten maakunnan pääkaupunkiin Pembaan.

Arvioidaan että vuonna 2022 yli 1,5 miljoonaa ihmistä oli humanitaarisen avun tarpeessa.

”En miettinyt kahta kertaa, vaan otin perheen mukaan ja lähdimme Macomian kaupunkiin tuttavien luokse”, sanoo kalastaja Abudo Jamal, jonka koti oli Moçimboa da Praiassa. Siel-

Punaisen Ristin kansainvälisen komitean (ICRC) avustustarvikkeet saapuvat Matemon saarelle Pohjois-Mosambikiin, noin sadan kilometrin päähän alueen suurimmas-
ta kaupungista Pembasta.

lä väkivaltaisuuDET alkoivat vuonna 2017.

Mutta Macomiassa Jamalille selvisi, että myös sen lähistöllä poltettiin taloja ja tapettiin ihmisiä. Noin kuu-kauden päästä väkivaltaisuuDET saavuttivat taas Jamalin perheen.

”Eräänä yönä pakenimme pusikoihin ja kuljimme toiseen kylään, josta saimme järjestettyä pienen kalastajaveneen, jolla tulimme Pembaan.”

Kun aseellinen väkivalta saa valtavat ihmisjoukot liikkeelle, Punainen Risti aktivoituu. Mosambikin Punainen Risti lähettää tiedon avun tarpeesta, ja kansainvälinen liike vastaa pyyntöön. Koska Pohjois-Mosambikissa kyseessä on aseellinen konflikti, toimijaksi valikoitui Punaisen Ristin kansainvälinen komitea, Sveitsissä päämajaansa pitävä ICRC.

Aluksi on tärkeää toimia nopeasti ja saada ihmisille peruspalveluita. ICRC onkin kunnostanut terveyskeskuksia, jotka on luovutettu Mosambikin omaan käyttöön, kertoo ICRC:n tiedottaja Mariana Camaroti Silva.

”Ihmisten oli vaikeaa saada terveydenhuoltoa täällä jo ennen kriisiä”, hän sanoo.

Samalla ICRC on parantanut puhtaan veden saantia kunnostamalla kaivoja ja yleistä vesi-infrastruktuuria.

”Montepuezin kaupunkiin tuli paljon sisäisiä pakolaisia. Siellä me

perustimme ja koulutimme yhteisön vesikomiteoita, jotta he pystyvät myös itse jatkossa huoltamaan ja kunnostamaan vesihuoltoa.”

Koronapandemian aikana rokotettiin lisäksi 1,6 miljoonaa ihmistä, ja poliota vastaan yli 750 000 lasta.

TUETAAN SELVIITYMISTÄ NYT JA JATKOSSA

Nyt kriisin alkamisesta on jo kuusi vuotta, eikä se näytä laantumisen merkkejä. On siis aika kasvattaa ihmisten ja yhteisöjen resilienssiä eli kykyä selviytyä vastaavista koettelemuksista jatkossa, ja ylipäätään alkaa rakentamaan uutta elämää uusilla alueilla.

”Kun ihmiset joutuvat jäämään pidemmäksi aikaa uusille alueille, heille on jaettu esimerkiksi kalastusvälineitä ja maataloustarvikkeita, että he voivat saada vähän tuloja ja rakentaa elämänsä uudelleen”, Camaroti Silva sanoo.

ICRC:n mandaattiin kuuluu auttaa aseellisen konfliktin uhreja tarpeiden mukaan.

”Usein se on hyvin kiireellistä toimintaa, mutta samalla myös kasvatetaan iskunkestävyyttä, jotta ihmiset pärjäävät pidemmällä tähtäimellä ja selviävät jatkossa paremmin”, Camaroti Silva sanoo.

Ajatushautomo ODI (Overseas Development Institute) julkaisi marraskuussa 2022 tutkimuksen Cabo Delgadon pakolaisuudesta.

Tutkimuksen mukaan pakolaisia ei tule pitää passiivisina uhreina tai alistuneina autettavina, vaan suurin osa heistä tekee itsekin aktiivisesti työtä selviytyäkseen ja rakentaakseen elämänsä. Tyypillisiä töitä ovat maanviljely, kalastus, kaivostyöt, polttopuun ja puuhiilen tuotanto, kaupankäynti ja hanttihommat.

Aluksi pembalaiset ottivat tulijat ystävällisesti vastaan. Mutta kun pakolaisuudesta on tullut pysyvämpää, on tutkimuksen mukaan syntynyt jännitteitä pakolaisten ja pembalaisen välille. On pulaa viljelymaasta, asuintiloista ja muista resursseista. Yksi tutkimukseen haastateltu pembalainen sanoi, että ennen ihmiset

Terveydenhoito, psykososiaalinen tuki, ja muun muassa puhtaan veden turvaaminen ovat Punaisen Ristin kansainvälisen komitean ICRC:n työkalupakin kulmakiviä sen vastatessa konfliktista kärsineiden tarpeisiin.

Kalastaja Abudo Jamalo on yksi niistä Pohjois-Mosambikalaisista, joiden pako-matkat eivät tunnu päättyvän. Milloin paetaan väkivaltaa, milloin luonnon-onnettomuuksia, milloin pandemiasa.

Iloinen jälleen-näkeminen Cabo Delgadon provinssin toiseksi suurim-massa kaupungissa Montepuezissa.

tulivat kyläilemään, eikä mitään ongelmia ollut.

”Mutta nyt he ovat tulleet tänne jäädäkseen, ja tilanne on hyvin monimutkainen.”

MIELENTERVEYS KOETUKSELLE

Kun välitön vaara ja hätä ovat ohitse, on usein tarve tukea ihmisten henkistä terveyttä.

”Niin aikuiset kuin lapset ovat nähneet traumaattisia asioita ja menettäneet perheenjäseniään”, Camaroti Silva sanoo.

”Monet ovat paenneet päivien ajan nälissään, peloissaan ja epävarmoina, he ovat vain etsineet turvaa jostain. Moni ei tiedä, mitä heidän perheenjäsenilleen on käynyt, mikä lisää kuormaa.”

ICRC pyrkiikin palauttamaan ihmisten yhteyden kadonneisiin perheenjäseniin aina kun mahdollista.

Abudo Jamal oli siinä onnekas, että hän sai perheensä turvaan. Traumaattisempi kohtalo oli puodinpitäjä Aldino Afonso Raimundolla, joka niin ikään lähti pakomatkalta Moçimboa da Praiasta.

”Menetin vaimoni, tyttärenti, setiäni, yhden sisaristani ja ystäviäni”, hän sanoo.

Kun konflikti alkoi, hän ajatteli, että se olisi jotain ohimenevää. Hän asui kaupungin keskustassa, jossa oli sotilaiden parakkeja, eikä hän usko-

nut olevansa vaarassa. Lopulta hänenkin talonsa poltettiin, ja oli pakko lähteä pakosalle.

”Tuo pitkä matka ja kaikki sitä ennen nähty jättää jälkiä”, Camaroti Silva sanoo.

”Moni ei tunne olevansa sama ihminen enää. Heillä on toistuvia ahdistavia ajatuksia ja pahoja unia. Lapset eivät ymmärrä, mitä tapahtuu eivätkä he osaa kommunikoida pahaa oloaan.”

ICRC ja Mosambikin Punainen Risti ovat tukeneet mielenterveyskomiteoiden luomista. Vapaaehtoisia on koulutettu mielenterveydestä ja traumatisoituneiden ihmisten tarpeista. Vapaaehtoiset osaavat myös ohjata eniten apua tarvitsevat eteenpäin terveydenhuollon pariin.

”On myös tärkeää kertoa yhteisöille mielenterveydestä, koska jos yhteisöt ja perheet eivät ymmärrä ongelmia, he eivät osaa tukea traumatisoituneita, ja nämä voivat kokea jäävänsä yksin”, Camaroti Silva sanoo.

Mosambikissa niin kuin monessa muussakin maassa mielenterveyden ongelmat ovat usein tabuja, ja pahimmillaan ongelmista kärsivää hyljeksitään ja voidaan syyttää noituudesta.

”Yhteisö on ihmisille todella tärkeä, ja sen jäsenet voivat tukea toisiaan. Mielenterveystyö kasvattaa resilienssiä myös tulevaa varten”, Camaroti Silva sanoo.

HANKALA ALUE AUTTAA

Syrjäseuduilla avun perille saattaminen on usein hankalaa. Cabo Delgadon maakunnassa on pitkät välimatkat, tiet ovat heikossa kunnossa ja välillä sateet huuhtovat ne pois. Muutamassa kunnassa on edelleen hyvin vaarallista aseellisen selkkauksen takia.

Moni pakeni väkivaltaisuuksia saarille, joten ICRC joutuu turvautumaan monenmoisiin kulkupoleihin.

”Yksien luokse kuljetaan veneellä, toisten luokse lentäen ja kolmansien luokse useiden tuntien pomppuisen ajomatkan päähän maastoautolla”, Camaroti Silva kuvailee.

Aina auttajatkaan eivät ole turvas-
sa. Helmikuussa asemiehet tappoi-

ICRC:n avustustarvikkeiden jakelu tavoittaa avuntarvitsijat Matemon saarella Cabo Delgadon provinssissa.

ICRC toteutti Covid-rokotusohjelman Keski- ja Pohjois-Mosambikissa.

Aldino Afonso Raimundo menetti Idai-myrskyssä vaimonsa, tyttärensä, yhden sisaristaan, sekä ystäviään.

vat Lääkärit ilman rajoja -järjestön autonkuljettajan Cabo Delgadossa. Viime vuoden marraskuussa saman kohtalon koki ranskalaisen Solidarités International -kehitysjärjestön työntekijä.

PALUU MOSAMBIKIIN

ICRC toimi edellisen kerran Mosambikissa kolme vuosikymmentä sitten, kun maassa käytiin pitkää sisällissotaa vuosina 1977–1992.

Kun se päättyi, koulutettiin paikallista Punaista Ristiä ja luovutettiin toiminnot heille. Näin tyypillisesti tapahtuukin: kun akuutti kriisi on ohi, on aika antaa ohjat paikalliselle Punaiselle Ristille ja viranomaisille. Luovutetaan klinikat ja kenttä sairaalat, annetaan koulutus-

ta ja muuta tukea paikalle jääville mosambikilaisille. Sen jälkeen käännetään oma katse taas johonkin uuteen konfliktiin tai katastrofiin, jossa apua tarvitaan.

Tällä hetkellä ICRC:llä ei ole suunnitelmaa sille, milloin Pohjois-Mosambikista voidaan lähteä, Camaroti Silva sanoo.

”On vaikeaa vielä sanoa, kuinka kauan Cabo Delgado vielä tarvitsee apua.”

Paikallisten tarpeiden lisäksi pitää tutkia, keitä kaikkia alueella toimii, ja sitten voidaan arvioida tarve Punaisen Ristin työlle. Ennen konfliktia Pembassa oli läsnä vain muutama kansainvälinen kehitysjärjestö: kansainvälinen Aga Khanin kehityssäätiö, hollantilaisten Helvetas, tanska-

Konfliktin tuhoamien asumusten uudelleenrakennus herättää kylät henkiin, ja tarjoaa kaivattua työtä.

Mosambik

- Pääkaupunki: Maputo
- Pinta-ala: 799 380 km²
- Väkiluku: 32 420 000
- Väestötiheys: 40,6/km²

laisten MS ja myös suomalainen Kepa pienellä sivukonttorilla.

Maan sisäisten pakolaisten myötä myös avunantajien määrä on moninkertaistunut, ja kaduilla näkee kymmenien järjestöjen ja YK:n autoja. Tästä huolimatta avun tarve on paljon tarjottua apua suurempaa. YK:n humanitaaristen asioiden koordinointimiston OCHAN mukaan Cabo Delgadon auttamiseen saatiin viime vuonna kokoon vain 19 prosenttia siitä rahasta, mitä olisi tarvittu.

Suurin suoran avun tarjoaja on Maailman ruokaohjelma WFP. Se tarjoaa sisäisille pakolaisille 3 600 meticalin eli noin 51 euron kuponkeja, joilla nämä saavat ostaa elintarvikkeita. Sekä Raimundo että Jamal ovat saaneet niitä. Määrä ei heidän mieles-

tään ole riittävä, eikä sekään ole ideaalia, että kupongeilla voi ostaa vain ennalta määrättyjä tuotteita.

ODI:n tutkimuksen mukaan on yleinen harmin aihe, että kupongit rajoittavat ihmisten ruokavalion hyvin yksipuoliseksi – niillä saa käytännössä riisiä, maissia, papuja ja ruokaöljyä.

Mutta avun sijaan Raimundo ja Jamalkin oikeastaan haluaisivat jotain ihan muuta.

”Oikeastaan tarvitsisin oman talon, jossa asua ja työpaikan, että voisin elättää itseäni”, Raimundo sanoo.

”Minä haluaisin palata kotiin, kunhan siellä olisi turvallista”, Jamal toteaa.

Pohjoisessa on edelleen paljon kaalaa, ja monet palaavat henkensä kappalla kokeilemaan onneaan kalarik-
kaila vesillä.

Saara Parkkali näki muuttuneen Mosambikin

Vuosia eri tehtävissä Mosambikissa asunut Saara Parkkali palasi kesällä 2023 kansainvälisen Punaisen Ristin töistä Suomeen. Tällä kertaa hän oli Mosambikissa tukemassa perusterveydenhuoltoa, jonka kantokyky oli koetuksella.

Helsinkiäinen sairaanhoitaja ja kehitysyhteistyön ammattilainen Saara Parkkali on ihminen, joka lähtee töihin, kun jonkin on iskenyt kriisi.

Hän on ollut esimerkiksi kansainvälisen Punaisen Ristin tehtävissä Libanonissa ja kaksi kertaa Ukrainassa. Tänä vuonna hän palasi Mosambikista, jossa hän oli melkein puolitoista vuotta Suomen Punaisen Ristin lähettämänä terveysdelegaattina Punaisen Ristin kansainvälisen komitealla ICRC:llä.

Työ oli Parkkalin mukaan monipuolista: vietiin lääkkeitä terveyskeskuksiin ja sairaaloihin, ja koetettiin yleisesti parantaa terveydenhuollon laatua. Mosambikilainen terveyden-

huollon tapa on vähän sellainen, että potilas tulee vastaanotolle ja tälle isketään lääkkeitä kouraan.

”Ei ihmisille välttämättä edes kerronta, mikä heitä vaivaa”, Parkkali sanoo.

Tällaisia käytäntöjä hän pyrki muuttamaan, ja samoilla käynneillä pyydettiin henkilökuntaa hienovaraisesti kiinnittämään huomiota vaikkapa hygieniaan, jos klinikoilla oli siivontonta.

Moni asia julkisessa terveydenhuollossa Mosambikissa oli rempallaan jo ennen maan sisäistä pakolaisuutta. Näinä aikoina julkiset palvelut ovat pulassa, kun resurssit eivät juuri ole kasvaneet, vaikka palveltavia onkin enemmän.

”Yhtäkkiä paikalle saattaa tulla 10 000 ihmistä, kun heidän kylänsä on poltettu. Sitten pitää keksiä, mistä heille saadaan terveydenhuolto”, Parkkali kuvaa.

Hänen mieluisin työtehtävänsä oli yhteisöjen oman terveystyön vahvistaminen. Monissa yhteisöissä koulutettiin paikallisia ihmisiä levittämään sanaa ja seuraamaan terveyspalvelujen tarvetta.

”Afrikkalaisissa yhteiskunnissa on hirveän hieno potentiaali. Jos ihmiset saa jollain tavalla innostettua puhumaan koronasta tai kolerasta, sillä on suuri merkitys”, Parkkali sanoo.

TARVE KASVOI KOKO AJAN

Samalla kun Parkkali keskittyi perusterveydenhuoltoon, hänellä oli kollegoita, jotka koordinoivat ensiapukoulutusta ja toisia, jotka keskittyivät mielenterveystyöhön.

Hän näki itsekin, kuinka terrorisointeja ja traumatisoituneita ihmiset

olivat, kun kotikylät oli poltettu ja oli ollut pakko lähteä kodista pakoon.

”Nostan todella hattua Mosambikille, että siellä oltiin avoimia mielenterveystyölle. Kaikissa maissa ei ole niin.”

Avuntarve kasvoi koko Parkkalin Mosambikissa oleskelun ajan, sillä väkivaltaisuuDET jatkuivat ja ihmisiä liikkui alueella paljon. Parkkalin tiimi kasvoi parista ihmisestä kymmeneen reilun vuoden aikana, ja koko ajan palattiin uutta väkeä.

Parkkali osallistui myös terveysalan koordinaatiokokouksiin, joissa mosambikilaiset kertoivat tarpeista, ja eri avunantajien kesken katsottiin, kenellä oli mahdollisuuksia osallistua mihinkin.

Samalla kun humanitaarista apua tarvittiin yhä enemmän, Parkkali näki, kuinka myös perinteiselle, pitkäaikaiselle kehitysyhteistyölle olisi ollut enemmän tarvetta. Kehitysyhteistyöllä voidaan kunnostaa sairaaloita tai kouluja tai tukea paikallisia elinkeinoja. Se oli kuitenkin hankalaa, sillä väkivalta oli kaikkea muuta kuin ohi, eikä esimerkiksi terveyskeskuksia voi rakentaa, jos konflikti on käynnissä.

”Terveyskeskuksen rakentaminen vaatii paljon rahaa, ja sitten voi käydä niin, että ihan uusi terveyskeskus poltetaan maan tasalle”, Parkkali sanoo.

TUTTU MAA

Vaikka Parkkali on ollut monessa maassa töissä, Mosambikilla on hänelle erityinen merkitys. Alun perin hän muutti Mosambikiin useaksi vuodeksi varhaisteininä vanhempien töiden myötä. Silloin hän oppi jo maan pääkielen portugalin.

Välillä hän palasi Suomeen, ja lukion jälkeen hän toimi vähän aikaa Suomen suurlähetystössä. Eri vuosina työt ovat vieneet hänet myös Suomen Punaisen Ristin terveydenhoidon kehittämistöihin Niassan provinssiin, ja ruotsalaisen Afrikagrupperna-järjestön mukana hän työskenteli aikanaan myös Pembassa, Cabo Delgado provinssin pääkaupungissa.

Sinne hän palasi vuonna 2022 kansainvälisen Punaisen Ristin töihin.

”Kielitaito auttaa todella paljon näissä töissä, kun ei tarvitse olla tulkien varassa”, hän sanoo.

Kun hän on katsellut Mosambikia vuosien varrella, hän on ihmetellyt ihmisten kestävyyttä. Milloin on päällä ollut sisällissota, milloin hirmumyrskyt.

”Tuntemani ihmiset ovat suurimaksi osaksi olleet todella resilienttejä kaikelle tälle.”

Ihmiset kyllä tietävät paremmasta, sillä melkein kaikilla on nykyään kännykät, ja televisiokin löytyy monesta kodista. Parkkalista on uskomatonta, että ihmiset aina vaan jaksavat jatkaa arkea, vaikka ympäriltä kuolee läheisiä, eikä elämä muutenkaan kohtele silkkihansikkain.

TURVALLISUUDESTA OLLAAN TARKKOJA

Punaisella Ristillä on kriisialueilla varsin tiukat turvallisuusmääräykset, jotta auttajat eivät itse joutuisi vaaraan. Kaupungissa Parkkali sai liikkua autolla päiväsaikaan, mutta maaseudulle mentiin aina isommalla porukalla.

Varsinaisia pelottavia tilanteita tuli vastaan vain yksi. Parkkali oli keran kollegoineen työmatkalla toisessa kaupungissa, parinsadan kilometrin päässä Pemban kaupungista. Lähellä tehtiin väkivaltainen isku, eivätkä Punaisen Ristin auttajat päässeet kohtiin suunnitellusti. Seuraavana päivä-

KUN HÄN ON KATSELLUT MOSAMBIKIA VUOSIEN VARRELLA, HÄN ON IHMETELLYT IHMISTEN KESTÄVYYTTÄ.

nä he ajoivat muutaman auton letkassa pelokkain mielin.

”Oli hurja nähdä tuttuja kyliä, joissa normaalisti on marketit täynnä ihmisiä ja ruokaa. Silloin ne olivat ihan tyhjät, kaikki olivat paenneet. Oli aika karmiva olo”, Parkkali muistelee.

Punaisen Ristin turvallisuudesta vastaavat ihmiset tekivät työnsä hyvin ja pitivät puheyhteyden autoon koko ajan päällä.

”He tiedostivat, että meillä ei ollut kauhean kivaa tulla takaisin, meistä pidettiin huolta”, Parkkali sanoo.

Muuten hän eli vapaa-ajalla aika lailla omassa kuplassaan. Monet pitä-

Saara Parkkali ja Inês Janfar, sekä Ismail Sumail (edessä). ICRC-kollegoita Mosambikissa.

vät huolta itsestään liikunnalla, mutta liikuntapaikat olivat koronan tähden vielä kiinni.

Tuttu Pemba oli myös vuosien varrella muuttunut. Kaupungissa oli paljon enemmän ihmisiä, ja katukuvaan olivat ilmestyneet myös sotilaita ja panssariajoneuvot. Se teki tunnelmasta painostavan.

”Ukrainassa olin tottunut siihen, mutta en tiedä – jotenkin se ei kuulunut Mosambikiin”, Parkkali sanoo.

Välillä hän kutsui vanhoja ystäviään kotiin illallisille, mitä helpotti se, että hänen aiempien Pemban-vuosiensa jälkeen kaupunkiin oli avattu kaksikin supermarketia. Aiemmin ruoat oli haettu kalliista pikkukaupoista, ja pulaa oli ollut vähän kaikesta.

Parkkali naurahtaa, että eteläafrikkalainen Shoprite-markettiketju oli todellinen henkireikä.

Myös teknologia oli kehittynyt: kännyköissä toimi internet, ja läheiset Suomessa olivat Whatsappin tai Messengerin päässä.

”Voi soittaa äidille keskellä yötä ja sanoa, että mulla on ikävä”, Parkkali sanoo.

Tärkein oman jaksamisen ja hyvinvoinnin apu olivat kuitenkin työkaverit, joiden kanssa pystyi puhumaan arjesta ja vaikeistakin tunteista.

”Heitä en vaihtaisi pois, kaikki ovat tietysti siinä samassa veneessä, ja heistä tulee sellainen perhe.”

Mosambik
• Pääkaupunki: Maputo
• Pinta-ala: 799 380 km²
• Väkiluku: 32 420 000
• Väestötiheys: 40,6/km²

ENNEN – AIKANA – JÄLKEEN

Katastrofien kolmoiskierre

Miten Punainen Risti valmistautuu katastrofeihin? Miten se toimii katastrofin aikana? Entä millaista jälkihoitoa tarvitaan?

ENNEN: VARAUTUMINEN JA VALMISTAUTUMINEN

Jokainen Suomen Punaisen Ristin Nälkätalvakeräykseen lahjoittanut tukee katastrofivalmiutta. Nälkätalvian tuotto nimittäin ohjataan lyhentämättömänä katastrofirahastoon, jonka kautta rahoitetaan katastrofeihin varautumista ja vastaamista.

Punaisen Ristin Kalkun logistiikka-keskus varautuu joka päivä pitämällä huolen, että maailmalle voidaan tarvittaessa lähettää avustustarvikkeita tai vaikkapa kokonainen kenttäsaarala. Punaisen Ristin henkilökunnan ja kansainvälisen reservin valmiutta pidetään yllä täsmäkoulutuksilla. Myös Suomessa varaudutaan toimimaan viranomaisten tukena onnettomuuden tai katastrofin sattuessa.

Suomen Punaisen Ristin kehitysyhteistyöohjelmiin on sisäänrakennettu kansallisen yrityksen vahvistaminen ja sitä kautta katastrofivalmiuden kehittäminen. Varautumisella pyritään nostamaan kykyä kohdata onnettomuus, jotta toimintakyky ei putoaisi liian alas ja palautuminen olisi nopeampaa.

Yhteisöterveyttä tukevissa kehitysyhteistyöohjelmissä ennakoidaan ja varaudutaan terveyst katastrofeihin esimerkiksi hygieniakäytäntöjen parantamisella. Joskus jopa yksinkertaiselta kuulostava käsienpesu saippualla tai ensiaputaidot voivat pelastaa ihmishenkiä.

Joihinkin katastrofeihin valmistautuminen on vaikeampaa kuin toisiin. Äkillisiä katastrofeja kuten maanjäristyksiä on vaikea ennustaa, vaikka tiedettäisiin millä alueella ne ovat tyyppisiä eli mannerlaattojen kohtauspisteissä. Maanjäristyksiin voi silti varautua turvallisuussuunnittelulla. Suomen Punainen Risti on tukenut esimerkiksi Nepalissa kouluissa

JÄRJESTÖT OVAT TÄYDENTÄVÄ TOIMIJA JA KESKITTYVÄT TURVAVERKKOJEN VÄLIINPUTOAJIIN JA KAIKKEIN HAAVOITTUVIMMSSA ASEMASSA OLEVIIN.

katastrofivalmiutta ja ensiaputaitoja. Koululaiset ovat tehneet pelastautumissuunnitelmia ja harjoitelleet haikutumista turvaan.

Taifuuneihin, hurrikaaneihin ja jossain määrin myös tulviin varautuminen on helpompaa, sillä niiden ajankohta pystytään ennustamaan säätietojen avulla tai erilaisilla ennakkovarautumisjärjestelmillä. Filippiinit on yksi maailman katastrofiherkkimistä maista, joten siellä on satsattu varautumiseen. Pääkaupunki Manilan alueella oli ennakkovarautumisjärjestelmä, ja asukkaat saavat tekstiviestillä tiedon lähestyvistä luonnonkatastrofista.

Säähavainnoinnin lisäksi yksinkertaisella joen varteen asennetulla mittatikulla voidaan ennustaa tulvia. Kun

vesi nousee tietylle korkeudelle, korttelin tai kerrostalon vastuuhenkilö ilmoittaa megafonilla tilanteen, jolloin evakuoidutaan sisämaahan tai hurrikaanisuojaan.

Varautuminen voi olla myös varastoimista. Afganistanissa tiedetään, että tietyt syrjäkylät jäävät talven aikana kuukausiksi lumimottiin, joten Punaisen Ristin avulla varastoidaan etukäteen tarvikkeita ja ruokaa. Näin selviydytään pahimman yli.

Punainen Risti ei suinkaan ole ainoa katastrofivalmiustoimija, vaan ensi sijassa kunkin maan valtiovalta

on vastuussa kansalaistensa auttamisesta. Järjestöt ovat täydentävä toimija ja keskittyvät turvaverkkojen väliinputoajiin ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin.

Punaisen Ristin ydinosaamista valmistautumisessa ja varautumisessa on yhteisön ja ryhmätoimijoiden kapasiteetin kasvattaminen, kuten vapaaehtoisten perustuvien ennakkovarautumisjärjestelmien rakentaminen. Jonkun vastuulla saattaa olla ilmoittaa milloin vesi nousee riittävän korkealle, tai yhteisön omissa katastrofiavunryhmissä suunnitellaan mitä voimavaroja pitäisi kehittää ja mitä on resursseja käytettävissä, jos katastrofi iskee.

Punainen Risti on ollut aina vahvimmillaan Aasian ja Afrikan maatalousalueilla, missä yhteisöllisyys on

Katastrofia seuraava jälleenrakennus on samalla paluu kolmoiskierteen alkuun: kokemuksesta viisastuneena rakennetaan kestävämmiin, sopeudutaan todellisuuteen, ja ollaan ensikerralla vahvempia.

voimissaan. Urbanissa ympäristössä luotetaan enemmän viranomaisten tukeen ja toimintaan.

AIKANA: PERUSTARPEISIIN VASTAAMINEN

ERUt eli nopean toiminnan yksiköt ovat Punaisen Ristin kruununjalokivi, jotka aktivoituvat katastrofin iskiessä. Ne ovat kansainvälisen Punaisen Ristin globaali, standardisoitu työkalu, mutta Suomi on keskittynyt katastrofiterveyteen ja logistiikkaan.

Suomen Punaisen Ristin suurin ERU-yksikkö on kaikkein harvimminkin matkaan lähtevä kenttäsaarala. Sen lisäksi maailmalle voidaan lähettää klinikoita, logistiikkayksikkö tai yksittäisiä avustustyöntekijöitä tukemaan Punaisen Ristin kansainvälisen liiton tai komitean (ICRC) avustusoperaatioissa. Käytännössä isoja terveystklinikkoita ja sairaaloita rakennetaan ja ylläpidetään yhteistoiminnassa muiden Punaisten Ristien ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Klinikka vastaa terveyskeskusta ja sen yhteydessä toimii usein liikkuvia klinikoita. Suomen Punainen Risti on lähettänyt esimerkiksi Syyrian maanjäristysalueelle mobiiliklinikan, joka muodostuu kolmesta liikkuvasta yksiköstä ja tarjoaa sitten terveydenhoitopalveluita Latakian alueella.

Punainen Risti pyrkii lähtökohtaisesti aina vastaamaan perustarpeisiin. Isossa katastrofissa ensimmäinen tehtävä on monesti lisätuhojen välttäminen: ihmisten hengissä pitäminen

Opit ja trendit

Mitä katastrofiavusta on opittu, Marko Korhonen?

KÄTEISAPU

Aiemmin katastrofeissa jaettiin yksinomaan tarvikkeita, mutta nykyään enää vain operaatioiden alkuvaiheessa. Käteisavustuksesta on tullut vakiotyökalu, mikäli avustuskohteessa on toimivat markkinat ja tavaraa mitä ostaa. Käteisapu voimistaa avunsaajia, sillä he saavat enemmän päätösvaltaa mitä tarvikkeita juuri he ja heidän perheensä tarvitsevat. Nykyään myös rahoittajat suosivat käteisavustuksia ja avustustyöntekijöitä koulutetaan aiheesta.

HENKINEN TUKI

Psykososiaalisen tuen tärkeyteen on herätty. Kuten Ukrainan tilanne on näyttänyt, pitkässä juoksussa pelkkä perustarpeiden tyydyttäminen ei riitä, vaan henkinen tuki on yhtä tärkeää myös avustustyöntekijöille itselleen. On tärkeää säilyttää ihmisarvoinen elämä katastrofin keskellä.

PGI = SUOJELU, TASA-ARVO, OSALLISUUS

Vaikka Punainen Risti pyrkii auttamaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia, avunsaajien tasapuolinen kohtelu ei aina toteudu. Siksi on systemaattisesti suunniteltava, miten saadaan esimerkiksi vammaisten ihmisten ja kaikkien sukupuolten tarpeet huomioitua. Yksi koko kaikille -ajattelun sijaan mietitään, miten pystytään tavoittamaan kaikki heikoimmassa asemassa olevat.

DIGITALISAATIO

Jos ennen kaikki kirjattiin kenttäsaaralassa käsin paperille, nykyään rekisteröinnit tehdään digitaalisilla työkaluilla. Muutos on ollut erittäin nopeaa ja se lisää reservin koulutustarvetta. Katastrofi-työssä digitaalisuus tarkoittaa myös tiedonkulun nopeutumista ja laajentumista. Media ja sosiaalinen media jakavat tietoa katastrofeista ennennäkemättömän nopeasti.

ja pelastaminen. Ihmiset pitää saada johonkin turvalliseen paikkaan, jos on menettänyt kodin tulvan, tulipalon tai vaikkapa sodan takia. Heille pitää tarjota vettä, ruokaa ja jonkinlainen suoja pään päälle. Kun pahimmasta on selvitty, pian mukaan tulee henkinen hyvinvointi ja jaksaminen eli psykososiaalisen tuen tarjoaminen.

Kun katastrofi iskee, varautumisella on todella suuri merkitys, koska silloin Punainen Risti voi hyödyntää kunkin maan olemassa olevia resursseja, ihmisten osaamista ja yhteisöjen varautumista. Ilman varautumista ulkopuolelta tuleva pelastustyö on todella hidasta ja kallista.

JÄLKEEN: TOIPUMISEN TUKEMINEN

Katastrofin akuuttivaiheen jälkeen alkaa pitkäaikaisempi palautuminen. Ihmiset palaavat koteihinsa tai elinkeinonsa pariin tarkistamaan tuhoja. Punainen Risti tukee esimerkiksi tuhoutuneiden vesijärjestelmien kunnostamista, jotta tilapäisratkaisuista voidaan luopua. Joltain on voinut tuhoutua ikkunat, toiselta mennä katto ja kolmannen likakaivo on tulvinut. Yksilöllisiin ongelmiin pyritään vastaamaan tarjoamalla materiaaleja tai rahaa tarvikkeiden ostoon.

Punainen Risti tukee myös infrastruktuurin ja ihmisten elinolosuhteiden korjaamista. Kalastaja on saattanut menettää veneensä, ja hänestä tu-

lee uudelleenkorjausohjelman kautta puuseppä. Maanviljelijöille saatetaan tarjota työkaluja tai tuetaan yrittäjyyttä starttirahalla. Tällaisesta avustuksesta on sekä hyviä että huonoja kokemuksia, mutta ne ovat auttaneet katastrofin kokenutta ihmistä selviytymään eteenpäin ja tuoneet mielekää tekemistä.

Kun katastrofiin vastaaminen ja palautuminen saadaan Suomen Punaisen Ristin osalta päätökseen, jokaisesta operaatiosta tehdään evaluaatio. Sen voi tehdä joko ulkopuolinen taho, mutta varsinkin pienemmissä operaatioissa käytetään usein omaa delegaattireserviä, jotka tuntevat Punaisen Ristin. Evaluaatiossa teetetään vaikkapa kyselytutkimuksia, mahdollisuuksien mukaan paikan päällä.

Matkan varrella kerätään oppeja eri katastrofivaiheissa. Varautumista varten tiedetään suunnilleen mitä varten ollaan varautumassa, varsinkin uusiutuvien katastrofien kohdalla. Oppia tulee myös nopeasti operaatioissa toimimisessa, jatkuvan seurannan ja kansainvälisen tiedonvaihdon kautta.

Punaisella Ristillä on myös Trends for effective response -itsearchiointityökalu, jolla voi tuottaa kehittämissuunnitelman siitä, että miten organisaation omaa varautumista voitaisiin kehittää.

Artikkelia varten on haastateltu Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen katastrofiavun päällikkö Marko

Kanadan Punaisen Ristin Nicolas Verdy (vas.) ja Suomen Punaisen Ristin Juan Reyes käyvät läpi viime hetken tarkistuslistaa ennen Nhamatandan kolerasaaralalan avaamista, osana sykloni Idain jälkihoitooperaatiota.

SPR:n kansainvälisen katastrofiavun päällikkö Marko Korhonen Filippiineillä vuonna 2013.

Filippiinit opettaa

Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen katastrofiavun päällikkö Marko Korhonen työskenteli Aasian alue-edustajana vuosina 2012–2015. Ajanjaksoon mahtuu monenlaisia katastrofeja Nepalista Afganistaniin, mutta suurin operaatio pyörähti käyntiin hirmumyrsky Haiyanin jälkeen Filippiineillä.

Taifuunit, tulvat, maanjäristykset ja aseellinen konflikti. Ne ovat arkipäivää saarivaltio Filippiineillä, jonne iskee vuodessa keskimäärin 20 trooppista myrskyä. ”Filippiinit on kulttuurillisesti ja historiallisesti aika hyvin varautunut taifuuneihin. Ihmiset osaavat oikeastaan jo syntymästään lähtien varautua luonnonkatastrofeihin”, Korhonen sanoo.

Filippiineillä tiedetään, että kesän jälkeen alkaa hurrikaani- ja taifuunisesonki. Niihin varaudutaan paitsi ennakkovaroitustajärjestelmillä, myös rakentamalla hurrikaanisuoja ja hurrikaanin kestäviä taloja. ”Olen nähnyt jopa sellaisia taloja, joissa katon voi laittaa viistoon silloin kun hirmumyrsky iskee”, Korhonen muistelee.

Kaikilla ei kuitenkaan ole varaa tällaiseen, vaan monet joutuvat asumaan tulvivilla alueilla heppoissa rakennelmissa. ”Kyllähän se lähtökohteisesti on ikävä kyllä aina niin, että katastrofeissa eniten kärsivät ne, joilla

menee jo ennestään huonosti”, Korhonen toteaa.

HIRMUMYRSKY HAIYAN

Vaikka varautuminen on verissä, tarvitaan valtion lisäksi Punaisen Ristin kaltaisia toimijoita. Kun kaikkien kun kaikkein aikojen voimakkain taifuuni Haiyan iski marraskuussa 2013, Filippiinien Punainen Risti oli valmiina auttamaan. Katastrofivalmiustyö oli mennyt sen verran nappiin, että loukkaantuneita ja kuolonuhreja oli melko vähän. Suurimmat tuhot koskivat omaisuutta ja elinkeinoja.

Korhonen johti Suomen Punaisen Ristin tuloksia tuottanutta katastrofivalmiusohjelmaa Aclanin maakunnassa. ”Kun hurrikaani kulkee maan yli, se yleensä menettää voimaansa. Mutta kuitenkin rannikolle tullessaan se on vielä erittäin vahva”, Korhonen selittää. Hänet yllätti myös hurrikaanin jälkeinen hurja veden nousu. ”Vesi saattaa nousta kymmeniä metrejä yhtäkkiä, syöksytulva tulee siinä samalla.”

Ihmisten pelastumistarinat olivat kuin toimintaelokuvista. Korhonen haastatteli Haiyanin jälkeen Aclanin saarella ihmisiä, jotka olivat jääneet erääseen kouluun loukkuun. ”He eivät olleet ehtineet ovesta ulos, kun vesi oli noussut. He olivat jääneet kattoparrujen ja katon väliin pieneen ilmataskuun ja pelastautuneet sieltä.”

ELINKEINOJEN TURVAAMINEN

Punainen Risti tarjosi tuhoista kärsineille ruokaa, juomaa ja väliaikaista suojaa. Koska aineelliset tuhot olivat merkittäviä, jälleenrakentaminen oli iso satsaus. ”Ihmiset olivat rakentaneet taloja lähelle rantaa, jossa heillä on ollut tontti”, Korhonen kertoo. Hurrikaanien jälkeen valtio saattaa tiukentaa rakennusmääräyksiä, joten talot pitää uudelleenrakentaa kauemmas rannasta. Asukkaat osallistuivat itse rakentamiseen ja osa sai rakentamisesta uuden ammatin.

”Kalastajat olivat siellä ehkä kaikkein huonoimmassa asemassa, koska useat heistä menettivät veneitä”, Korhonen muistelee. Veneitä pyrittiin saamaan takaisin tai korjaamaan, mutta joskus heille tarjottiin uudelleenkorjausohjelmaa. ”Helpointa on tietysti aina, jos ihminen pääsee harjoittamaan omaa ammattiaan.”

MAAILMAN MIELENKIINNON KOHTEENA

Korhosen mukaan Haiyan-operaatioissa oli monta ikään kuin onnellista sattumaa. ”Se sai jostain syystä hirveästi maailman mielenkiintoa. Onhan vastaavia operaatioita ollut useinkin, mutta se sai paljon tukea Yhdysvaltoja ja Kiinaa myöten. Suomestakin tuli hyvin tukea.”

Varautumisen ammattilainen näki ennakkoinnin tärkeyden Haiyan-operaatioissa. ”Varautuminen on vähän kuin vakuutuksen ostamista: välillä maksaa turhasta ja välillä sitten tarvitsee paljon enemmän.” Korhosen mielestä Punaisen Ristin ennakkoinnissa ei ylipäätään kannata ajatella varautuvansa johonkin tiettyyn katastrofiin. ”Tärkeää on varautua siihen, että Punainen Risti pystyy tuottamaan tiettyjä palveluita ihmisten auttamiseksi hädän keskellä.”

Kyläläiset siivoavat vesi-uomat roskista viikoittain. Luudan varressa Zuhro Rustamoba.

Tadzikistanissa taudit talttuvat vapaaehtoisten voimin

Miten estää tartuntatauteja maaseudulla, jossa terveydenhuollon ammattilaisia on vähän ja puhdasta vettä on saatavilla vain harvalle? Keski-Aasian köyhimmässä maassa Tadzikistanissa vapaaehtoiset jakavat terveystietoa naapurustossa ja kouluissa. Rashtin laaksossa työtä tehdään Nenäpäivä-keräyksen tuella.

Puhtaan veden puutteesta kärsivät kaikki. Vesi on elämän ykkösasia”, sanovat isoäidit Zuhro Rustamoba, Mahfirat Pirakova ja Mailon Podova. Vaikka naisten asema

on maaseudulla usein vaikea, Punaisen Puolikuun vapaaehtoisina he ovat saaneet kylässään muutoksia aikaan.

Naiset siivoavat yhdessä muiden vapaaehtoisten kanssa kylän vesiuo-

man roskista joka viikko ja valvovat, että kotieläimet pysyvät vedestä loitolla. Ojassa virtaavaa vettä käytetään kotitöissä, ja osa joutuu käyttämään samaa vettä myös juomiseen, sillä pumppuvettä ei riitä kaikille. Säilömistä varten vesi pitää tuoda muualta.

Naiset ovat myös jakaneet tietoa naapureilleen: kuinka keittää ja seisoittaa vesi, milloin pestä kädet sekä miten hoitaa lemmikkiä ja laittaa ruokaa

niin, että tartuntataudit eivät leviä kotieläimistä tai hyönteisistä ihmisiin.

Vapaaehtoisten sinnikkyuden ansiosta muun muassa hepatiittitartuntojen määrä on lähtenyt kylässä laskuun.

Kun Nigina Safarova näkee Sharifjohn Safarovin astuvan kotipihalleen, hän puhkeaa ylenpalttisiin kiitoksiin. ”Sinä pelastit henkeni!”

Nigina sairastui vakavaan koronatautiin epidemian levitessä Kitrokin kylässä. Sharifjohn toimi sekä terveysaseman hoitajana että Punaisen Puolikuun vapaaehtoisena yhdessä toisen vapaaehtoisen Aboluvali Hakimovin kanssa.

”Eräänä päivänä olin puutarhassa, kun oloni tuli todella huonoksi. Menetin tajuntani. Poikani nosti minut ja vei sisälle”, Nigina kertoo.

”Muistan, että sukulaiseni antoi minulle ruokaa. Minulla ei ollut

Ennen tyttöjen oman pesutilan saamista Samira joutui menemään mummolaan vaihtamaan terveystieteensä.

Nigina Safarova (oik.) pitää Sharifjohn Safarovia henkensä pelastajana.

ruokahalua enkä pystynyt edes nukkumaan.

En muista, kuinka monta päivää olin siinä tilassa, mutta nämä kaksi miestä antoivat minulle lääkettä ja pitivät minua tiputuksessa. Kun hengittäminen kävi todella vaikeaksi, minut tuotiin terveysasemalle ja sain siellä happea.

Sen jälkeen olin koko ajan lähes tajuttomana. Noin kolmen kuukauden ajan nämä kaksi miestä olivat vierelläni joka päivä. Tuhannet kiitokset näille miehille, koska he pysyivät vierelläni päivin ja öin.”

Tadzikistan

- Pääkaupunki: Dushanbe
- Pinta-ala: 141 400 km²
- Väkiluku: 10 147 000
- Väestötiheys: 71.8 km²

Tadzikistanin Punainen Puolikuu on parantanut koululaisien mahdollisuutta huolehtia hygieniastaan koulupäivän aikana. Monelle se merkitsee parempaa kou-

OLEMME NEUVONEET IHMISIÄ, ETTEI BASAARIN MAITOTUOTTEITA KANNATA OSTAA. OHJEISTAMME MYÖS KEITTÄMÄN MAITOA AINAKIN PUOLI TUNTIA.

lumenestystä: terveenä pääsee kouluun.

15-vuotiaan Aminan koulussa Rashtin laaksossa on nyt saatavilla puhdasta vettä.

”Meillä on kaksi paikkaa käsien pesuun, yksi pienille ja toinen isoille lapsille. Vesi on turvallista: tytöt voivat käyttää sitä hygieniasta huolehtimiseen kuukautisten aikana ja vettä voi juoda.”

Tyttöjen tilannetta parantaa erityisesti oma pesutila, jossa on mahdollisuus peseytyä ja vaihtaa kuukauttisside.

”Peseytymishuoneen ansiosta meillä on nyt vähemmän tartuntatauteja. Aiemmin siteet piti mennä vaihtamaan mummolaan, mutta nyt voimme pysyä koululla”, Amina iloitsee.

Eläimistä ihmisiin tarttuva bruselloosi eli luomistauti aiheuttaa huolta Tadzikistanin maaseudulla. Tajikabailainen Shahlo Afgonova jakaa koteihin tietoa tartuntatautien ehkäisemisestä.

”Bruselloositapauksia on erityisesti syrjäkyllissä. Naiset ja nuoret tytöt ovat haavoittuvimmassa asemassa, koska he vastaavat kotitöistä: huolehtivat eläimistä ja puutarhasta”, Afgonova kertoo.

”Perjantaisin täällä pidetään bazaar, jossa myydään eläimiä ja maitotuotteita. Ihmiset syövät tuotteita, joiden laatua ei ole tarkastettu. Toisen syy tapauksiin ovat navetat, jotka

sijaitsevat asuntojen lähellä ja joita ei siivota riittävästi.

Olemme neuvoneet ihmisiä, ettei bazaarin maitotuotteita kannata ostaa. Ohjeistamme myös keittämään maitoa ainakin puoli tuntia sekä paistamaan tai keittämään lihan kunnolla ennen syömistä.”

Afgonova kertoo esimerkin kotivierailultaan talosta, johon oli hankittu uusi lehmä. Keittämättömästä maidosta valmistettiin voita.

”Kuukauden kuluttua perheen äiti valitti päänsärkyä sekä kipua polvissa ja luissa. Saatoin hänet terveysasemalle. Terveysasemalla otettiin näyte, joka lähetettiin Dushanbeen. Diagnostiikka oli bruselloosi.”

Koko perhe oli sairastunut, ja lehmä jouduttiin lopettamaan. Perhe sai hoitoa ja kaikki voivat nyt paremmin.

Shahlo Afgonova jakaa tietoa tartuntataudeista.

MITÄ TAPAHTUU
KATASTROFIPÖLYN
LASKEUDUTTUUA?

KOKEMUSTEN
KUUNTELUA JA
TIEDONKERÄYSTÄ

KOOTAAN TOIMIJOIDEN
KOKEMUKSET YHTEEN
JA OPITTAAN

UUELLEENASUTUS
POIS RISKIALUEELTA

APUA JA TERAPIAA
SELVIYTYJILLE

TUETAN YHTEISÖJÄ
NOUDATTAMAAN
KATASTROFINKESTÄVIÄ
RAKENNUSMÄÄRÄYKSIÄ

INFRASTRUKTUURIN
KORJAUSTA, VAHVISTAMISTA
JA HUOLTAMISTA

PELASTUSHARJOITUKSIA

HÄTÄVARASTOJEN
TÄYTTÖÄ

PELASTUSSUUNNITELMIEN
TEKOA

ENERGIAN SAANNIN
VARMISTAMISTA
MONIPUOLISTAMALLA

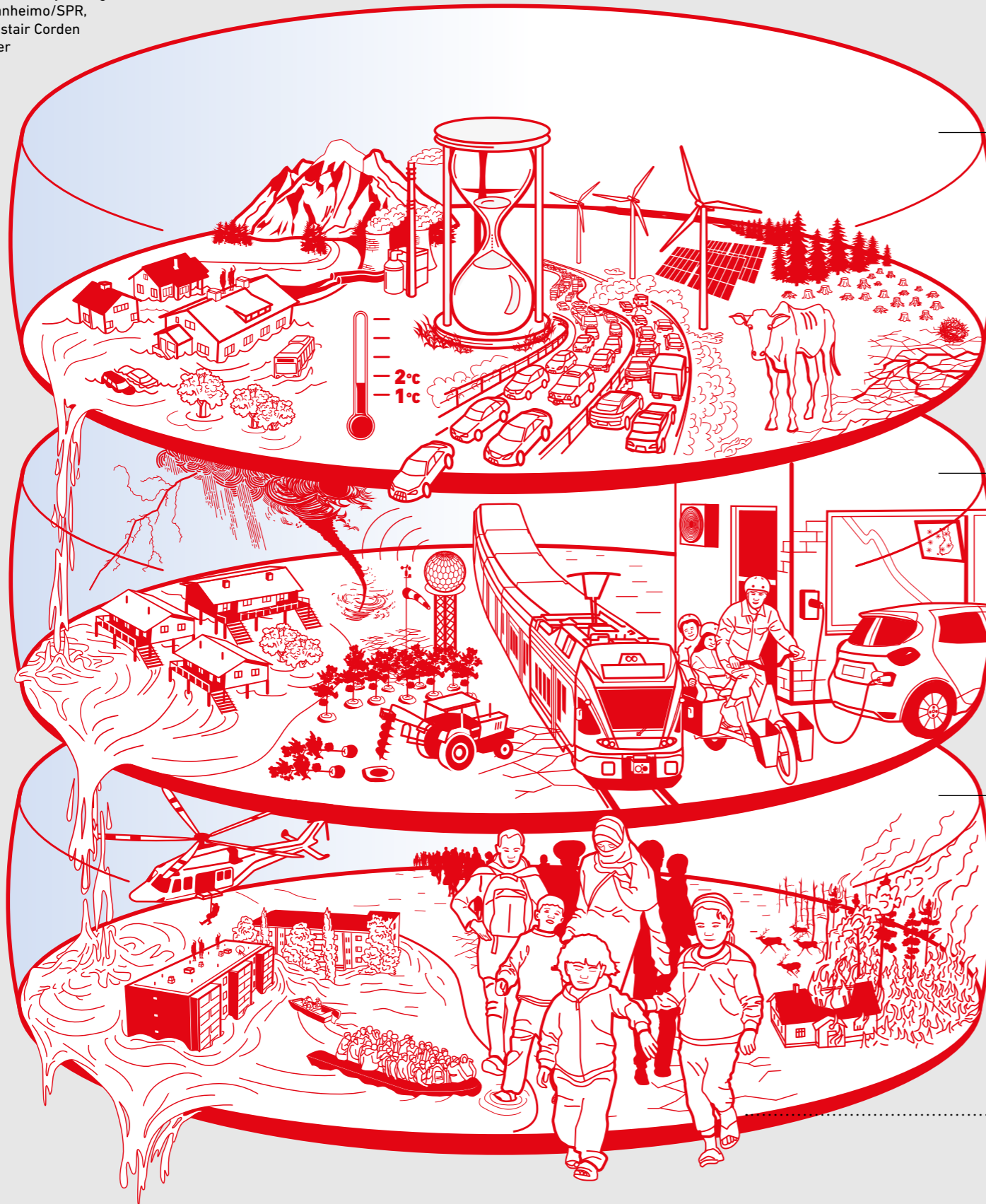
EVAKUOINTIHARJOITUKSIA

IHMISTEN KOULUTUSTA
HÄTÄTILANTEISIIN

VAROITUSJÄRJESTELMIEN
KEHITTÄMISTÄ

VALMIINA KOHTAAMAAN
SEURAAVA KATASTROFI!

TIEVERKKOJEN
VAHVISTAMISTA

1. TASO

MITÄ LÄMPÖ-
MITTARISSA
LUKEE?

2. TASO

VARAUTUMINEN
VALMISTAUTUMINEN
SOPEUTUMINEN

3. TASO

VASTAAMINEN
TOTEUTUVIIN
RISKEIHIN

KRIITTINEN KYNNS

MAHDOLLINEN
HALLITSEMATON
HUMANITAARINEN
HÄTÄ

ILMASTON MUUTOS 1-2-3

Ilmastonmuutos vaikutuksineen on yksinkertaisimmillaan mahdollista tiivistää kolmeen kokonaisuuteen.

KOKONAISUUKSISTA ENSIMMÄISESSÄ,

oheisen grafiikan tasolla yksi, on pohjimmaltaan kyse siitä mitä lämpömittarissa lukee.

Kasvihuonekaasujen, muun muassa hiilidioksidin päästöt yritetään tällä tasolla kääntää niin alhaisiksi kuin suinkin mahdollista, lopulta negatiiviseksi. Negatiiviset päästöt tarkoittavat, että pelkän hillinnän sijasta pys-

Liikkuminen, kuljetukset, teollisuuden tuotantotavat, kaikilla näillä ja lukemattomilla muilla tavoilla pyritään lämpömittarin lukemat pitämään vähintään siedettävänä.

Lämpömittari on yksinkertainen menestyksen mitta. Se kertoo, miten hyvin onnistumme ykköstaron tavoitteissa. Mitä paremmin onnistumme, sitä vähemmän lisääntyvän lämmön seurauksia tihkuu ykköstarolta tasol-

MITÄ PAREMMIN ONNISTUMME, SEN VÄHEMMÄN LISÄÄNTYVÄN LÄMMÖN SEURAUKSIA TIHKUU YKKÖSTAROLTA TASOLLE KAKSI.

tymme jopa vähentämään haitallisten kaasujen määrää ilmakehässä.

Tavoitteeseen pyritään esimerkiksi luopumalla hiilivedyistä energiantuotantomme polttoaineena, ja siirtymällä uusiutuviin energialähteisiin. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös muutoksia tapaan, jolla elämme, kuten ruoan tuotantoon ja kulutukseen.

le kaksi. Käänteisesti sanottuna: mitä huonommin pärjäämme, sitä suurempi määrä ongelmia seuraavalle tasolle valuu.

Ensimmäisen tason tavoitteeksi on Pariisin ilmastokokouksessa 2015 asetettu lämpenemisen rajoittaminen enintään tasolle 1,5 °C. Tämän hetki- sen tiedon varassa tavoitetta ei tulla saavuttamaan. Nykymenolla olemme

vuosisadan vaihteeseen mennessä päätyvässä reippaasti yli 2 °C tason.

Hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC arvioi, että ellei päästöjä pikaisesti rajoiteta kaikkialla maailmassa lämpötilat saattavat hurjimmillaan nousta jopa 4,3°C:lla vuoteen 2100 mennessä. Tällainen tulevaisuus olisi jo uhka elämälle maapallolla.

Tämänhetkisen tiedon mukaan tasolta yksi on tasolle kaksi siirtymässä tavaton määrä vakavia ongelmia, ilmastonmuutoksen seurauksia.

KOKONAISUUKSISTA TOINEN

käsittää varautumisen, valmistautumisen, ja sopeutumisen: grafiikassa taso kaksi. Tason kaksi tavoitteena on kyetä estämään tai hillitsemään mahdollisimman suurta osaa ilmastonmuutoksen seurauksista.

Sopeutumisella pyritään estämään toteutuvia seurauksia muuttumasta kriittisiksi katastrofeiksi.

Kakkostasoon kuuluvia muuttuvan ilmaston suoria ja välillisiä seurauksia on myriadeittain. Selkeimmät liittyvät ääriämpöihin, myrskyihin, rankkasateisiin, kuivuuteen, jäätiköiden sulamiseen, meren pinnan nousuun, ruoantuotannon muutoksiin, makean veden riittävyyteen, kaksisuuntaisiin vaikutuksiin luonnon monimuotoisuuteen ja terveysvaikutuksiin.

Kakkostaso on osaltaan ratkaisevan tärkeä osa ilmastonmuutostyötä. Mitä huonommin ykköstarasoon onnistutaan, sitä keskeisemmäksi kakkostason työ asettuu.

Hiilivetyjen hylkääminen uusiutuvien energialähteiden hyväksi on avain 1-2-3-konseptin ykköstarason menestykseen.

Mitä enemmän ongelmia ykköstarasolta tulee kakkostasolle, sitä enemmän panoksia tarvitaan varautumiseen, valmistautumiseen ja sopeutumiseen.

Punaisen Ristin ja Punaisen Puoli-kuun liikkeellä on kasvava rooli var-

SOPEUTUMISELLA PYRITÄÄN ESTÄMÄÄN TOTEUTUVIA SEURAUKSIA MUUTTUMASTA KRIITTISIKSI KATASTROFEIKSI.

mistaa, että katastrofeille alttiit yhteisöt selviävät eteensä tulevasta haasteista mahdollisimman hyvin.

KOKONAISUUKSISTA KOLMAS

saa lopulta syyliinsä kaiken sen, mihin kakkostason lääkkeet eivät pure.

Grafiikan tason kolme kuvaama kokonaisuus käsittää toimenpiteet, joilla vastataan toteutuviin riskeihin. Se on taso, joka on Punaisen Ristin ja Punaisen Puoli-kuun perinteisen toimintakentän ytimessä: tällä tasolla otetaan käsittelyyn katastrofit seurauksineen.

Kolmostasolla kohdataan syöksytulvia, nälänhätää, hirmumyrskyjä, asuinalueiden ja elämän mahdollistavien ympäristöjen menetyksiä. Jokin seikka, vaikkapa kiistat makean veden saannista, saattavat johtaa väkivaltaisiin protesteihin, konflikteihin, jopa sotiin.

Kolmostason resursseja tarvitaan myös maanjäristysten tapaisten katastrofien hoitoon, vaikka niillä ei olekaan ilmeistä yhteyttä ilmastonmuutokseen.

On tärkeää ymmärtää, että toivo tilanteen hallinnasta oikeas-

taan päätytty tasolle kolme. Sillä jos kolmostason resurssit eivät riitä ykköseltä kakkoselle ja kakkoselta kolmoselle tulleiden ongelmien hoitoon, lopputuloksena on jonkin mittainen hallitsematon humanitaarinen hätä.

Eurooppa, ja me suomalaiset sen mukana, saimme esimakua hallitsemattomasta humanitaarisesta hädästä vuonna 2015. Silloin miljoona pakolaista, pääasiassa Syyriasta, Irakista ja Afganistanista käveli yllättäen ja lähes esteittä Euroopan läpi. Suomeen heitä päätyi runsaat 30 000.

Vaelluksen sai aikaan erityisesti Syyrian sisällissotaa paenneiden äärimmäinen toivottomuus. Alkuun päästyään pakolaisten määrä kasvoi päivä päivältä aina tuohon miljoonaan asti. Tänäpä, kahdeksan vuotta myöhemmin, Eurooppa ei ole vielä kukaan kyennyt käsittelemään silloista shokkia.

Jos ihmiskunta lopulta epäonnistuu ilmastonmuutoksen tasoilla yksi, kaksi ja kolme, lopputuloksena saattaa olla vuoden 2015 humanitaarinen hätä satakertaisena, jopa kertoimella tuhat. Saattaa olla, että sadat miljoonat tai miljardi epätoivoista ihmistä joutuu ilmastonmuutoksen julmien seurausten tuloksena etsimään itselleen uuden elinympäristön.

Tällaisen mittaluokan epäonnistumisesta emme välttämättä enää selviä.

Siksi on elintärkeää resursoida kaikki kolme tasoa niin hyvin kuin se suinkin on mahdollista.

Jos ykköstarasolla epäonnistutaan siihen tapaan kuin nykyennusteiden mukaan tulisi käymään, resurssit kakkostasolla eivät välttämättä miten-

LOPPUTULOSENA SAATTA A OLLA VUODEN 2015 HUMANITAARINEN HÄTÄ SATAKERTAISENA, JOPA KERTOIMELLA TUHAT.

kään riitä estämään tai lievittämään kaikkea, eikä todellisuuteen pystytty sopeutumaan.

Vain 7 % globaalista ilmastorahoituksesta ohjattiin varautumiseen vuonna 2021. Rahoitusvaje oli 85 %, eikä tilanne ole ratkaisevasti parantunut. Tätä menoa vaatimukset kolmostason kyvystä hoitaa toteutuvat katastrofit osoittautuvat täysin riittämättömiksi.

Humanitaarisen hädän hoitoon ei kolmostasolla ole tähän mennessä

1-2-3 -konseptin kolmostasolla painitaan massiivisten maastopalojen tapaisten katastrofien kanssa.

yhtenäkin tilastoituna vuonna saatu tarvittavaa rahoitusta. Humanitaarinen rahoitus kattaa tällä hetkellä noin puolet arvioituista tarpeista. Pakolaisten määrä maailmassa on viime vuosina koko ajan kasvanut, ja on noussut jo tukevasti yli 100 miljoonan.

Maailma ei siis nykyiselläänkään kykene huolehtimaan konfliktien ja luonnononnettomuuksien seurauksista.

Tulevaisuuden hurjastikin lisääntyvistä tarpeista selvitäkseen on tässä 1-2-3 -konseptissa kuvattu kolmiportainen selviytymisen polku, sen jokainen taso, resursoitava globaalien voimavarojemme ääri rajoille.

Suomen kaltaisilla mailla on tässä kokoaan suurempi avainrooli.

Toimivaa vaihtoehtoa ei ole.

Hiilivedyistä luopuminen äärimmäisen kannattavaa

Stanfordin yliopiston tutkijat ovat esittäneet laskelmia, joiden mukaan luopuminen öljystä, kaasusta ja hiilestä olisi paitsi toivottavaa, myös mahdollista vuoteen 2050 mennessä.

Näiden maksullisten energian raaka-aineiden korvaaminen tuulesta, vedestä ja auringosta otettavilla raaka-aineilla edellyttäisi 64 biljoonan Yhdysvaltain dollarin (USD) investointeja uuteen teknologiaan, mutta tuottaisi toteuduttuaan vuosittain USD 11 biljoonan säästöt.

Siirtymän jälkeen ei öljystä, kaasusta tai hiilestä tarvitsisi maksaa kenellekään penninjenä. Tuuli, vesi ja aurinko ovat ilmaisia, vain tekniikka, jolla niitä hyödynnetään edellyttää investointia.

Investointi olisi mahdollista kuolettaa kuudessa vuodessa, jonka jälkeen maailmatalous saisi vuosittaisen USD 11 biljoonan piristysruiskeen.

Stanfordin laskemien mukaan hiilivedyistä luopuminen on äärimmäisen kannattavaa. Tasolle yksi on siis tiedossa erinomaisia työkaluja, kunhan ne vaan otetaan käyttöön.

Kuivuus ja köyhyys vaivaavat Eswatinissa

Punaisen Ristin käteisapu auttaa perheitä selviytymään

Eswatini, vanhalta nimeltään Swazimaa, on noin 1,2 miljoonan asukkaan kuningaskunta eteläisessä Afrikassa, Mosambikin ja Etelä-Afrikan välissä. Kuten muualakin lähialueilla, myös Eswatinissa kärsitään vakavasta ja pitkittyneestä ruokaturvakriisistä, joka alkoi jo vuonna 2015. Ilmastonmuutoksen voimistaman El Niño -ilmiön aiheuttama kuivuus ja sitä seuranneet epäsäännölliset sateet ja tulvat ovat vahingoittaneet satokausia vuosi toisensa jälkeen.

Ruoantuotanto on kärsinyt pahoin koko Eswatinissa, mutta erityisen vakava tilanne on Shiselwenin ja

Momsa ja Ncobile kotinsa edustalla. Ncobilella on kädessään kulhollinen maissijauhoja.

Lubombon maakunnissa. Kriisiä syventää se, että Eswatinin väestöstä yli 70 prosenttia saa toimeentulonsa joko suoraan tai välillisesti maataloudesta.

Suomen Punainen Risti on tukenut Eswatinissa Suomen ulkoministeriön avustuksella hanketta, jossa käteisavustuksia on jaettu noin 24 000 ihmiselle.

VIIDEN LAPSEN YKSIHUOLTAJA SELVIÄÄ PUNAISEN RISTIN AVULLA

Momsa Mhlanga, 55, on yksi avunsaajista. Hän on viiden lapsen yksinhuoltaja. Heistä kotona on tällä hetkellä vain tytär Ncobile Dlamini, 34. Muut lapset ovat koulussa tai työnhaussa.

”Kun olemme kaikki kotona, tilat käyvät ahtaaksi”, Momsa toteaa. Perhe asuu talossa, jossa on vain yksi huone. ”Kun 18-vuotias poikani on kotona, hän joutuu yöpymään naapureiden luona. Hän on tällä hetkellä Etelä-Afrikassa etsimässä töitä”.

Momsa ja Ncobile laittavat ruoaksi maissipuuroa. Se on Eswatinissa hyvin yleinen ruokalaji, mutta kovin ravinteikasta se ei ole. ”Syömme maissipuuroa melkein joka päivä, kuten suurin osa ihmisistä täällä”, Momsa kertoo.

Tällä kertaa maissipuuron lisäkkeeksi laitetaan kuitenkin okran lehtiä. ”Ne ovat puurolle hyvä lisuke. Okra tuo ruokaan lisää makua ja ravinteita”, Momsa kertoo.

Maissin Momsa on ostanut käteisavulla. Hän on saanut reilun 40 euron arvoisen käteisavustuksen nyt kuusi kertaa. Momsan kotiseutu on köy-

hää, ja kuivuus haittaa maanviljelyä. ”Punaisen Ristin avulla on meille iso merkitys. Viljeleminen on epävarmaa kuivuuden ja hellealtojen takia. Jotkut onnistuvat, jotkut eivät. Punaisen Ristin avulla voin nyt elättää perhettäni”, Momsa sanoo.

”Avustusrahan olen käyttänyt ruokaan. Olemme ostaneet maissin lisäksi esimerkiksi perunoita ja porkkanoita, sekä suolaa ja sokeria”.

KÄTEISAVULLA SÄHKÖÄ ILTOJEN ILOKSI

25-vuotias nuori nainen Gugu Hlanze on nuoresta iästään huolimatta perheen pää: hän on pitänyt sisarusistaan huolta siitä asti, kun hänen vanhempansa kuolivat Gugun vielä ollessa alaikäinen. Gugu on vanhin sisarusparvesta: muut perheenjäsenet ovat 22-vuotias Thembekile, 17-vuotias Noncedo ja 15-vuotias Gift. Perheen tuorein lisäys on Thembekilen lapsi, 11 kuukauden ikäinen Melokuhle.

Myös Gugun perhe on saanut käteisapua Punaiselta Ristiltä. Kuten Momsa, hekin ovat käyttäneet rahaa ruokatarvikeihin, kuten maissiin, ruokaöljyyn sekä papuihin. He ovat myös kylväneet omia viljelykasveja, kuten maissia, vesimelonia ja kurpitsoja. Erityisen suuri ilonaihe on kuitenkin talossa sisällä oleva sähkövalo.

”Emme käytä sähköä ruoanvalmistuksessa, se on tarkoitettu vain perheen keskeiseen aikaan. Kun aurinko laskee, laitamme valot päälle ja keskustelemme ja kerromme vitsejä toisillemme”, Gugu kertoo hymyillen.

Eswatini

- Pääkaupunki: Mbabane (hallinnollinen) Lobamba (lainsäädännöllinen)
- Pinta-ala: 17 364 km²
- Väkiluku: 1 142 000
- Väestötiheys: 65,8/km²

KÄTEISAPU PITÄÄ ISOISÄN JA LAPSEN LAPSET TERVEINÄ

Eswatinissa arvostettu ravinnonlähde on marulapuu, jota kasvaa villinä vain päiväntasaajan eteläpuolisilla tasangoilla Afrikassa. Marulapuu tuottaa kerran vuodessa keltaisiksi kypsymiä hedelmiä, jotka sisältävät runsaasti C-vitamiinia, proteiinia ja terveellisiä öljyjä. Marulapuu tunnetaan myös siitä, että sen kypsävien hedelmien makea tuoksu vetää puoleensa afrikannorsuja matkojen päästä.

Tämän puun alla istuu kuitenkin vain kuuden lapsenlapsen isoisä Simon Maphalala. Hän istuu parhaat päivänsä nähneessä pyörätuolissaan kuorimassa marulahedelmiä. Hedelmän eri osat Simon erottelee tarkasti kolmeen eri sankoon. Hänellä on tarkoituksena valmistaa niistä myöhemmin juomaa.

Myös Simon on saanut käteisapua Punaiselta Ristiltä. Rahoilla hän on hankkinut elintarvikkeita. ”Tämä on hyvin köyhää aluetta. Avustusrahan ansiosta olen pystynyt pitämään huolta itsestäni ja lapsenlapsistani, jotka asuvat luonani”, Simon kertoo. ”Lapset ja minä olemme pysyneet terveinä, koska meillä on riittänyt ruokaa. Olen ostanut esimerkiksi maissia, ruokaöljyä ja teetä. Ilman käteisapua, minulla ei olisi niihin mitenkään varaa”, Simon toteaa.

KULLAN ARVOINEN KÄTEISAPU

Käteisapua on käytetty Punaisen Ristin operaatioissa jo lähes 10 vuotta.

tuttaa. ”Joskus käteisapua ei voida antaa: kenties maan talous ei toimi kunnolla, jolloin rahasta ei ole hyötyä. Voi myös olla, että avunsaajat haluavat mieluummin suoraan hyödykkeitä tai palveluita, jolloin meidän on kunnioitettava tätä pyyntöä”, Ala-Outinen sanoo.

On myös monia muita seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon, ennen kuin käteisapua aletaan toteuttaa. Paikallisen Punaisen Ristin tai Punaisen Puolikuun on oltava halukas ja myös valmis käyttämään käteisapua avun muotona. On myös tärkeää, että paikalliset viranomaiset sallivat käteisavun antamisen. Tekniset resurssit on oltava hallussa ja käytettävissä: asiantuntijat, logistiikka, avunsaajien rekisteröinti sekä datanhallinnan ja tietosuojan on oltava kunnossa.

”Eswatinissa olemme käyttäneet onnistuneesti mobiilirahaa jo seitsemän vuotta. Eswatinin Punainen Risti on maassa vahva kansallinen yhdistys, ja heillä on jo kokemusta käteisavun järjestämisestä. Mobiiliraha on kätevä avun keino, sillä lähes kaikilla on halvat puhelimet, johon ihmiset voivat vastaanottaa avustuksensa. Mobiiliraha on todella kätevä pankkitilin korvike”, Ala-Outinen toteaa.

Perhe Hlanze vasemmalta oikealle: Gugu, Noncedo, Gift, Thembekile ja pikku-Melokuhle.

Simon kuorimassa marulahedelmiä kotipihallaan.

Arviointi on avain

– oppeja Syyrian maanjäristyksestä

Suomen Punaisen Ristin katastrofioperaatioiden koordinaattori Johanna Arvo johti Syyriassa kansainvälistä arviointitiimiä pian helmikuun 2023 maanjäristyksen jälkeen. Hän piti päiväkirjaa komennuksestaan.

MAANANTAI 6.2.2023

Selaan aamupöydässä uutisia. Aamu-yöllä Turkissa on tapahtunut tuhoisa maanjäristys, joka on aiheuttanut tuhoja myös Syyrian puolella. Lähetän heti uutisen linkin kollegoilleni WhatsApp-ryhmäämme. Kello on 7 ja keskustelu käy jo kuumana esimieheni sekä logistikko-kollegani kesken.

Pian Turkin Punainen Puolikuu ilmoittaa hätäapuvetoomuksen ja jääme odottamaan vastaavaa Syyriasta. Emme tiedä mitä apua tarvitaan, mutta tiedämme mitä meillä on tarjota.

Aloitin varastokartoituksen Punaisen Ristin klinikkaa varten ja varaudumme antamaan rahallista apua, tarvikkeita tai henkilöstöä.

Lisää tietoa alkaa valua pitkin päivää niin virallisia kuin epävirallisiakin kanavia pitkin. Esimieheni, logistiikka-kollegani ja minä olemme olleet pitkään näissä hommissa, joten tuttuja on

ympäri maailmaa, myös paikan päällä Turkissa ja Syyriassa.

Syyrian tilanne huolettaa erityisesti, koska maa on hauras 12 vuotta kestäneen konfliktin jäljiltä ja siellä on edelleen valtava humanitaarisen avun tarve. Lisäksi pahiten vaurioitunut alue on Luoteis-Syyriassa, jonne edes Punaisella Ristillä ja Punaisella Puolikuulla ei ole pääsyä.

Päivän aikana tulee tietoa isoista jälkijärjestyksistä.

TORSTAI 9.2.

Punaisen Ristin kansainvälinen liitto (IFRC) on pyytänyt Syyriaan arviointitiimin kartoittamaan terveydenhuollon tilaa ja muita tarpeita. Pidämme etäkokouksen IFRC:n johdolla Norjan, Kanadan, Japanin sekä Saksan Punaisen Ristin edustajien kanssa, ja teemme ehdotuksen tiimin kokoonpanosta. Näiden maiden kansallisilla

yhdistyksillä on kenttä sairaalat, ja siten valmius vastata mahdolliseen tarpeeseen. Minut valitaan arviointitiimin johtajaksi, ja aloitan käytännön valmistelut päästäkseni Syyriaan.

MAANANTAI 13.2.

Lennän suomalaisen teknikon Jannen kanssa Libanoniin, josta jatkamme seuraavana päivänä rajan yli autolla Syyrian puolelle. Teen jatkuvasti kartoitusta nettilähteistä siitä, mitä todellisuudessa on tapahtunut ja mikä tilanne maassa oli ennen maanjäristystä, minkälaista toimintaa Syyrian Punaisella Puolikuulla (SARC) oli ennen järistystä, ja mitä vahvuuksia ja osaamista heillä on.

TIISTAI 14.2.

Pääkaupunki Damaskoksessa jatkan kartoitusta keskustelemalla SARC:n edustajien kanssa. Järjestö on vahva toimija maassaan, mutta toki pitkään jatkunut avuntarve on tiukentanut resursseja.

IFRC on Damaskoksessa vahvasti edustettuna ja tukee SARC:n toimintaa. Keskustelemme kokonaiskuvasta ja teemme skenaarioita siitä, millaisiin tarpeisiin voisimme vastata terveyspuolella. Mietimme, miten apu linkit-tyisi olemassa oleviin projekteihin ja muihin maassa toimiviin järjestöihin, kuten Lääkärit Ilman Rajoja ja Unicef. Koordinointi on tärkeää, ja kartoitus on oleellinen osa seuraavan päivän kenttämatkan valmistelua.

KESKIVIikko 15.2.

Koko tiimi on vihdoinkin saapunut Damaskokseen ja pääsemme tien päälle kohti Aleppoa. Tiimimme

Ensimmäiset pelastajat ryhtyivät työhönsä jo kymmenen minuuttia maanjäristyksen jälkeen. Tässä kaivetaan henkiin jäänyttä esiin Syyrian Hamassa.

koostuu itseni lisäksi teknikko-Jannes-ta, sekä kanadalaisesta ja norjalaisesta kokeneesta lääkäristä. Tiimin viides jäsen on norjalainen hoitaja, joka ei valitettavasti ehdi saada matkustustulppaa Damaskoksen ulkopuolelle. Hän jää kartoittamaan Syyrian terveydenhuoltojärjestelmän tilannetta ja muun muassa rokotuskattavuutta hotellista käsin.

Kanadalainen lääkäri Ayham on alkujaan Syyriasta, ja hänen kielitaitonsa ja hyvät verkostonsa tulevat seuraavina päivinä olemaan kultaakin kalliimpia. Hän on matkan aikana yhteydessä lukuisiin tuttuihinsa, ja yrittää saada

meille seuraavalle päivälle tapaamisen paikallisen WHO:n ja terveysministeriön edustajien, SARC:n paikallisapäälliköiden ja kentällä pelastustöitä tekevien ihmisten kanssa.

Ajomatka Aleppoon kestää noin kahdeksan tuntia, joten ehdimme tutustumaan matkan aikana toisiimme. Nukumme vuorotellen pieniä nokosia aikaeron ja vähäisten yöunien takia.

TORSTAI 16.2.

Päivä alkaa nopealla aamupalalla ja työnjaolla. Koska meillä on vain yksi auto, menemme yhdessä samoihin paikkoihin. Sovimme, että

jokainen kirjoittaa muistiinpanoja ja illalla kirjaamme löydökset raporttia ja suosituksia varten.

SARC:n paikallisjohto ottaa meidät avosylin vastaan. Kuulemme tilaneraporttia monien eri sektorien vastuuhenkilöiden suusta. Käymme heti vierailun jälkeen SARC:n ylläpitämässä lastensairaala. Kaksi ylintä kerrosta on vaurioitunut ilmeisesti jo aiemmin, mutta henkilökunta ei uskalla toimia siellä.

Sairaala on kuitenkin edelleen toiminnassa ja alemmissa kerroksissa tehdään töitä. Sairaalan edustajat toivovat uusia laitteita tai rahallista apua.

Punaisen Ristin arviointitiimi tapaa Maailman terveysjärjestön Latakian alueen terveyskoordinaattorin Syyriassa. Johanna Arvo vasemmalta selin.

Näkemäni perusteella sairaalassa on paljon lahjoitustavaraa entuudestaan, joista osa lojuu hylättynä. Käy mielessä, että lahjoituksen yhteydessä tulisi aina varmistaa tarvikkeiden sopivuus, huoltomahdollisuudet ja se, että laitteita osataan käyttää oikein.

Jatkamme sairaalalta matkaa Punaisen Ristin komitean (ICRC) luo. On tärkeää saada tietoa eri toimijoilta, jotta tapahtumien todellinen kulku saadaan vahvistettua.

Päivän aikana saamme hyvän kuvan siitä, että Alepossa suurimmat vauriot kärsivät rakennukset, jotka olivat vaurioituneet jo konfliktin aikana, eikä niissä enää ollut juurikaan asukkaita. Alepossa ei siis ollut sellaisia tarpeita, joihin me voisimme tuoda helpotusta. On hankalaa asennoitua siihen, että vaikka näkee valtavasti tarpeita, pitää keskittyä nyt niihin vaurioihin ja tarpeisiin, jotka ovat syntyneet maanjäristyksestä.

PERJANTAI 17.2.

Lähdemme aikaisin liikkeelle, jotta ehdimme tapaamaan ICRC:n kollegoita, joilla on tietoa uudelleenrakennussuunnitelmista ja ihmisten hätämajoitustarpeista. Vierailimme moskeijassa, jossa majoittuu paljon ihmisiä. Kirjaamme puutteet ylös, ja välitämme ne vesi- ja saniteettiasioissa tai uudelleenrakennusprojekteissa toimiville tahoille.

Päätämme lähteä etuajassa seuraavaan kohteeseen Latakiaan, joka on satamakaupunki Syyrian länsiosassa. Matkaamme päivänvalossa läpi isojen kaupunkien, ja se onkin hyvä mahdollisuus nähdä omin silmin maanjäris-

Johanna Arvo (vas.) ja kanadalainen lääkäri Ayham Alomari keskustelevat järjestyspakolaisperheen kanssa Latakian majoitustiloiksi muutuneella stadionilla.

Johanna Arvo ja arviointiryhmän logistikko Janne Mäki (oik.) pohtivat pystyisikö Latakian stadionille rakentamaan väliseiniä yksityisyyden lisäämiseksi.

tyksen aiheuttamia vaurioita - tai oikeastaan todeta niiden puuttuminen.

Matka oli hyvää aikaa keskustella tiiminä näkemästämme ja kuulemastamme. Oli jännää todeta, miten erilaisiin asioihin kukin oli kiinnittänyt huomioita. Yhdellä oli rakenteellisia ja teknisiä havaintoja, toisella puhtaasti epidemiologiaan liittyviä havaintoja ja pelkoja, ja kolmas oli keskittynyt paikallisten vapaaehtoisten työtaakan ja henkisen kuormittuneisuuden huomiointiin.

Vasta Latakiaan saavuttuamme näimme ensimmäistä kertaa pahoin vaurioituneita ja sortuneita kerrostaloja ja todellista tuhoa.

LAUANTAI 18.2.

Aamuun oli heti varattu tapaaminen Latakian piirin SARC:n johtajan kanssa. Paikalle kerääntyi useita avainvapaahoitoisia kertomaan

STADION OLI MASENTAVA NÄKY. URHEILUSALEISTA KOOSTUVA SUURI ALUE OLI NYT NOIN 5 000 IHMISEN TILAPÄINEN KOTI.

oman vastuualueensa haasteista ja tarpeista. Maanjäristys oli aiheuttanut vaurioita suurimman vesilähteen luonnonvaraisiin osiin ja maa-ainesta oli liennut juomaveteen. Nyt vesi on edelleen sameaa, mutta todettu keitettyä juomakelpoiseksi. Monilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta keittää vettä, koska koti on tuhoutunut. Riski sairastua vedestä on siis olemassa.

Ensiavun vapaaehtoiset ovat olleet raunioista henkiin jääneitä etsivien tukena toista viikkoa. Ihmiset ovat väsyneitä ja itsekin traumatisoituneita –

vapaaehtoiset kautta linjan ovat menettäneet läheisiään, kotinsa ja elinkeinonsa. Henkinen kuorma on valtava.

Vapaaehtoiset auttavat kertovat, että maanjäristyksen jälkeen heillä ei ollut riittäviä välineitä. Paikallinen SARC:n varasto oli kyllä varautunut muun muassa valaisimilla, mutta niissä ei ollut paristoja. Vahvempia generaattoreilla toimivia valaisimia ei saatu käyntiin ilman polttoainetta.

Syyriassa on jo ennen maanjäristystä ollut valtava pula polttoaineesta. Ensitunnit töitä oli siis tehty satunnaisten taskulamppujen valossa, kunnes aurinko nousi ja luonnonvalo tuli apuun. Moni auttaja oli silminnähden väsynyt ja harmissaan siitä, että kallisarvoista raunioetsintäaikaa meni hukkaan, koska pimeällä ei vaan ollut turvallista toimia.

Klinikat Latakiaassa olivat pystyneet hoitamaan terveystarpeita kii-

tettävästi heti järjestyksen jälkimainigeissa. Mutta suurin haaste oli vasta aluillaan. Ihmiset oli ohjattu tilapäisiin suojiin kouluihin ja moskeijoihin, mutta ne haluttiin jo meidän paikalla ollessa sulkea ja ottaa takaisin normaalkäyttöön. Satoja ja tuhansia ihmisiä oli ohjattu paikalliselle urheilustadionille tilapäiseen suojaan.

Stadion oli masentava näky. Urheilusaleista koostuva suuri alue oli nyt noin 5 000 ihmisen tilapäinen koti. Se oli täysin sopimaton majoituspaikaksi. Vaikka siellä oli katto pään päällä, pesu- ja wc-tilat olivat täysin riittämättömiä. Monet olivat paenneet aamuyöllä kodeistaan pyjamat päällään, eikä heillä ollut pyyhkeitä tai puhtaita vaatteita, puhumattakaan muista perustarvikkeista. Ruokaa oli jaettu satunnaisesti, ja epävarmuus ruuan saannista aiheutti levottomuutta. Monilla ei ollut rahaa tai mahdollisuutta lähteä ostamaan tarvikkeita kaupasta.

Stadionin ulkopuolella oli muutamia terveystarpeita tuottavia pakkettiautoja, joihin ihmiset jonottivat päivittäisten lääkitysten toivossa.

Saimme tärkeää tietoa terveystarpeista stadionin asukkaita ja terveydenhuollon henkilökuntaa haastatellesa. Kokonaisuudessaan tilanne näytti huonolta ja ihmisten elinolot melko sietämättömiltä. Moni valitti yksityisyyden puutetta sekä sitä, että naiset kokevat olonsa etenkin yöaikaan turvattomaksi, kun miehet ja naiset joutuvat nukkumaan samassa isossa jumppasalissa.

Illalla kokoonnumme porukalla yhteen ja keräämme havainnot yhteen. Päätämme, että olemme keränneet riittävästi tietoa, ja että lähdemme seuravana päivänä takaisin pääkaupunkiin.

SUNNUNTAI 19.2.

Heti aamulla tapaamme Latakian alueella toimivan WHO:n terveyskoordinaattorin. Olemme yhtä mieltä, että tilapäismajoitusten läheisyyteen olisi hyvä saada kattavia perusterveydenhuollon palveluita, samoin sellaisille alueille, jonne perheet ovat majoittuneet ystävien ja sukulaisten luokse.

Saavumme illaksi Damaskokseen ja päätämme käydä porukalla syömässä läheisessä pienessä ravintolassa ja painumme kukin nukkumaan ajoissa. Olen melko uupunut matkustamisesta, mutta myös kolmatta päivää kestäneestä mahataudista, joka on kyllä ollut melkoinen oma koettelemuksensa kaiken muun ohessa. Onneksi oma reissuapteekki on mukana ja saan lääkitystä oloani jotenkin siedettävämmäksi.

MAANANTAI 20.2.

Aamulla kokoonnumme hotellin yläkerran konferenssitilaan kirjoittamaan raporttia ja kokoamaan kenttämätkan löydökset yhteen. Keskittyminen herpaantuu useasti, kun kollegat käyvät kyselemässä mitä tulemme suosittelemaan, mitä olemme nähneet ja miltä Alepossa ja Latakiaassa oikeasti näytti.

Suuri haaste Syyriassa onkin se, että turvallisuustilanteen takia (konflikti ja maanjäristys) kulkemista maakunnissa on rajoitettu. Voidakseen kulkea Damaskoksesta muihin kaupunkiin pitää olla hallitukselta lupa, jonka

saaminen kestää muutamasta päivästä jopa viikkoihin. Meidän tiimimme sai matkustusluvan nopeasti, koska olimme tuomassa kartoituksen perusteella lisäapua tarvitseville.

Iltapäivälle IFRC on kutsunut kaikki maassa olevat eri maiden Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun edustajat koordinaatiokokoukseen, jonne olemme luvanneet tehdä esityksen löydöksistä sekä suunnitelmaehdotuksen.

TIISTAI 21.2.

Pidämme edellisen iltapäivän esityksen uudelleen, mutta nyt yleisönä Suomen, Saksan, Norjan, Kanadan ja Japanin Punaisen Ristin edustajat sekä IFRC edustajia Genevestä sekä paikanpäältä Damaskoksesta. Esitämme, että kenttäsaaraalaa ei kannata lähettää, vaan tarpeet ovat enemmänkin perusterveydenhuoltoon mitoitettuja.

Tiimimme ajatus on tuoda paikalle liikkuva klinikka, joka tuottaisi terveydenhuollon palveluita kolmesta ambulanssin kaltaisesta autosta käsin. Liikkuvuus on avain, koska ihmiset liikkuvat paikasta toiseen ja tilapäismajoitukset vaihtavat paikkaa. Haluamme myös tuoda jotain uutta jo olemassa olevien mobiiliklinikoiden lisäksi.

Syyrian sisällissodan ja helmikuun maanjäristyksen yhteisvaikutuksen masentavia jälkiä Alepossa.

SARC pyörittää mobiiliyksiköitä, jotka kulkevat yhden auton voimin. Ehdottamamme yksikkö olisi kolmen auton yhdistelmä, jonka palveluita olisivat neuvola ja äitiysyksikkö, infektioihin keskittynyt yksikkö sekä perusterveydenhuollon yksikkö. Monen lääkkeet ja reseptit jäivät sortuneisiin rakennuksiin. Tämä kolmen auton "karavaani" on Syyriassa aivan uudelleenlainen ajatus, ja huomaan puhuessani, että joudun vähän myymään sitä.

Kokouksessa päätetään tehdä hälytys ERU-maille, joilla on klinikkavalmius (ERU, Emergency Response Unit = Punaisen Ristin kansainvälinen hätäapuyksikköjärjestelmä). IFRC alkaa kartoittamaan mistä yksiköt saataisiin paikalle ja kuka ottaisi operaation johtakseen.

KESKIVIIKKO – PERJANTAI 22.–24.2.

SARC tuntuu olevan pettynyt päätökseen olla lähettämättä kenttäsaaraalaa. Vaikka sille olisi varmasti Syyriassa tarvetta, se ei ole tähän maanjäristyksen jälkitilaan riittävän ketterä ja sopiva ratkaisu.

Reportissamme kerromme myös riskeistä, turvallisuustilanteesta ja muun muassa polttoaineen saata-

Syyria

- Pääkaupunki: Damaskos
- Pinta-ala: 185 180 km²
- Väkiluku: 28 246 000
- Väestötiheys: 152.5/km²

vuusongelmasta. Myös Syyriaan kohdistuvat pakotteet on otettava huomioon: mitä maahan saa tuoda ja millä edellytyksillä, mistä ja mitä lääkkeitä saa tuoda. Pohdimme tarvikkeiden ja autojen huoltoja ja ylläpitoa. Miten varmistamme, että lääkinnälliset laitteet saavat virtaa, kun autoja ei saada lataukseen yön ajaksi, jolloin ei ole sähköä?

Raportti tulee olemaan kertomus arvioinnistamme, mutta myös työkalu, jonka perusteella operaatio tulee toimimaan. Kirjoitan samalla tiimiläisille työsuorituksen arvioita, jonka jokainen tiimiläinen saa ennen kotiin-paluuta. Olemme juuri sopineet, että ensimmäiset tiimiläiset lähtevät paluumatkalle torstaina.

LAUANTAI 25.2.

Kaksi tiimiläistä on poistunut jo maasta ja meitä on kolme jäljellä. Alkuvuorilla SARC:n kanssa on tarkoitus sopia klinikan lopullinen kokoonpano ja seuraavat askeleet.

Olen ollut vatsataudissa noin viikon ja voimat ovat hiukan hiipumassa. Flunssainen olo pukkaa päälle ja iltapäivällä saan koronatestistä positiivisen tuloksen. Ilmoittelen muille tiimiläisille tilanteesta ja ohjeistan seuraamaan omaa vointia. Vaikka olemme noudattaneet äärimmäistä huolellisuutta käsihygieniassa ja käyt-

IFRC:n liikkuva klinikka Latakian Jablehissa Syyriassa huhtikuun alussa. Danielle Perrault (keskellä) keskustelee päähoitaja Jaana Ihalaisen kanssa (oik.).

EU:n humanitäärisen ilmasillan kaksi ensimmäistä rahtikontta ovat laskeutumas- sa Damaskokseen helmikuun lopulla. Avustustarvikkeet jaettiin sekä hallituksen, että sen vastustajien alueille Luoteis-Syyriassa.

täneet maskeja, olen silti onnistunut saamaan tartunnan.

Iltaan mennessä olen jo totaalisen naatti ja vaan nukun.

SUNNUNTAI – TIISTAI 26.-28.2.

Olen edelleen hotellihuoneessa omaehtoisessa karanteenissa enkä ole täysin työkyntoinen. Koska keskiviikkona on tulossa iso kokous, jonne minun on pakko osallistua esittelemään löydökset sekä kertomaan sovitusta klinikan kokoonpanosta, kirjoitan raportin loppuun ja pyydän tiimiläisiä vielä oikolukemaan sen ennen lopullista hienosäätöä.

KESKIVIKKO 1.3.

Poistun hotellihuoneesta äärimmäisen huonolla omallatunnolla, vaikka olen jo oireeton. Maski kasvoilla

ja käsidesissä kylpeneenä menen SARC:n toimistolle esittelemään löydöksiä.

Esityksemme liikkuvasta klinikasta saa hyvän vastaanoton, kun kerron miten se poikkeaa olennaisesti heidän olemassa olevista yksiköistään. Lisäksi kerron, että yksikkö voi toimia opetusyksikkönä SARC:n sisäiselle kehittämiselle kasvattamalla henkilöstön osaamista. Seuraavalla kerralla he voivat perustaa vastaavia yksiköitä oma-aloitteisesti.

Osaan jo kertoa, että Suomen Punainen Risti tulee ottamaan liikkuvan klinikan johdettavakseen. Saksan ja Portugalin Punaiset Ristit tuovat Suomen johdolla autot paikalle ja lääkkeitä lähettävät Japanin sekä Ranskan Punaiset Ristit. Muita tarvikkeita tulee Suomesta Portugalin auton mukana.

Tämäkertainen ERU-klinikkalähtö on ollut hyvin erilainen kuin mitkään aiemmat. Tällaista yksikköä ei ollut olemassa, vaan se koottiin monen kansallisen yhdistyksen yhteistyönä. Uudenlainen malli ja toimintatapa vaatii aina vähän enemmän suunnittelua ja koordinoitua.

LAUANTAI 4.3.

Kotimatka on alkanut. Esittelen vielä tiimimme löydöksiä Beirutissa IFRC:n aluetoimistossa. Käy ilmi, että arviomme on harvinaisen kattava ja raporttimme on jo tavoittanut monet avainhenkilöt.

Kuulen haasteista, kuten siitä miten vaikeaa Syyriaan on saada toimitettua apua, ja miten itsenäinen ja vahva Punaisen Puolikuun kansallinen yhdistys on. Olen iloinen ja ylpeä tehdystä työstämme, ja samalla hiukan surullinen siitä, miten paljon tarpeita jää vielä avoimeksi.

SUNNUNTAI – MAANANTAI 5.-6.3.

Matka ja paluu Suomeen. On haikaa ja todella tyhjää olo. Mutta en saa levätä päiväkään, koska Syyrian terveysoperaatio siirtyy työpöydälleni arkityöhöni katastrofioperaatioiden koordinaattorina. Jatkan seuraavat kuukaudet operaation parissa etäyhteydellä ERU-tiimin tukena.

Teksti: Sanna Ra
Kuvat: Turkin Punainen Puolikuu, Teemu Lähteenmäen albumi, Corrie Butler IFRC

Turkki järistyksen jälkeen

Palomies ja rakennusinsinööri Teemu Lähteenmäki oli Kaakkois-Turkissa EU:n Pelastusmekanismin (EUCPM) lähettämänä rakennus-asiiantuntijana. Hänen päätehtävänsä oli infrastruktuurin ja rakennusten, kuten avustustyöntekijöiden asumusten, turvaaminen maan tuhoisimman maanjäristyksen jälkeen.

Ensimmäiset kylät maanjäristysalueelle tultaessa olivat järkyttävä näky. Puolen kilometrin matkalla liki kaikki tien toisen puolen rakennukset olivat sortuneet tai niin vinossa, ettei sisälle uskaltaisi mennä. Kahden maanjäristyksen, voimakkuuksiltaan 7,8 ja 7,4 Richterin asteikolla, keskus ollut noin 33 kilometriä Gaziantepin kaupungista luoteeseen.

Teemu Lähteenmäki katseli tuhoja tuoreeltaan. Hän oli lähtenyt matkaan heti järistyksiä seuraavana päivänä 7. helmikuuta osana noin 15 hengen EUCPM:n tiimiä, jonka päätehtävänä oli auttajien ja tarvikkeiden koordinoitua maahan, olla linkki EU:n ja Turkin välillä.

Tietoja on aluksi niukasti, mutta pala palalta kokonaiskuva alkoi hah-

mottua. ”Havahduimme, että tilanne todella haastava, enkä meinannut käsittää sen laajuutta”, hän kuvailee ensitunnelmiaan. Hän ei vielä silloin tiennyt, että tuhoalue oli noin Portugalin kokoinen ja levittäytyi naapurimaa Syyriaan saakka. Vaikutusalueella asui arviolta 26 miljoonaa ihmistä.

ENSIMMÄISET KYLMÄT YÖT

Lähteenmäen tiimin tukikohta oli Gaziantep, jossa hän majoittui parina ensimmäisenä yönä ECHO:n (EU:n pelastuspalveluasioiden ja humanitaarisen avun operaatioiden pääosasto) toimistossa, joka oli kolmikerroksinen omakotitalomainen rakennus. Ulkona oli muutama aste pakkasta, ja sisälläkin oli kylmä, koska kaasulämmitystä ei turvallisuusyistä voinut käyttää.

Maanjäristyksestä selvinneet ovat ensimmäiset, ja lopulta myös tehokkaimmat pelastajat.

Paikalliset työntekijät olivat koontuneet toimistorakennukseen perheineen, koska eivät uskaltaneet mennä omiin koteihinsa. Lähteenmäen mielessä kävi, että nämäkin ihmiset ovat hädänalaisia, mutta aika sopeutuvaa ja urheaa porukkaa. ”Tavallaan heistä näki, että he ovat tottuneet ja varautuneet siihen, että maa järisee aika usein”, hän muistelee.

MONIPUOLISET TYÖTEHTÄVÄT

Alkuun Lähteenmäki liikkui etupäässä ruotsalaisen kollegan kanssa kahden miehen tiiminä, mutta olosuhteiden pakosta myös muutama päivä yksin tai tulkin kanssa noin 300 km säteellä tuhoalueella. Ruotsalaisella oli aiempaa, hyödyllistä kokemusta maanjäristysalueilta muun muassa Nepalista, Lähteenmäki oli ensikertalainen. Yli 20 vuotta palomiehenä työskennellyt tamperelainen kouluttautui kuusi vuotta sitten rakennusinsinööriksi ja kävi myöhemmin kansainvälisen pelastustoiminnan peruskurssin. Kansainväliset tehtävät kiinnostivat,

ja hän hakeutui kurssin kautta EU:n pelastuspalvelumekanismiin rosteriin.

Turkissa hänen tehtävämikkeenä oli rakennusinsinööri ja rakenneasiantuntija, mutta tehtävä sisälsi paljon muutakin, kuten saapuvien avustustarvikkeiden vastaanottoa lentokentällä ja tiedon keräämistä eri rauniopelastusmuodostelmilta, joita oli tullut paikalle ympäri maailmaa, yhteensä useita tuhansia ammattilaisia.

Varsinkin komennuksen alkuvaiheessa Lähteenmäki kävi kysymässä rauniopelastustiimeiltä tilannetietoja, koska oli ajoittain ainoa EUCPM:n edustaja alueella. ”Kyselimme heiltä tutkittujen kohteiden määrästä ja siitä oliko niistä löytynyt ihmisiä hengissä ja kuinka paljon oli kuolleita.” Rauniopelastajien työ oli taistelua aikaa vastaan. ”Kun katselin missä kunnossa porukka lähti sieltä pois, kaikki kamat yltä päältä kurassa ja huonosti nukuttu viikko, ymmärsin, että aika rajuun paikkaan he olivat joutuneet,” hän sanoo tunnistaen työn luonteen.

RAKENNUSTEN TARKASTUSTA

Yksi auttajien tärkeimpiä muistisääntöjä on, että itsestä täytyy pitää huolta ennen kuin voi auttaa muita. Tämä koskee myös toimitiloja. ”Tärkeimmäksi asiaksi koin oman ryhmän turvallisuudesta vastaamisen eli tarkistin työtiloja ja majoituspaikkoja”, Lähteenmäki

EUCPM

Euroopan Unionin Pelastuspalvelumekanismi on perustettu vuonna 2001 ja sen tehtävänä on auttaa erilaisissa onnettomuuksissa yli rajojen. Siihen kuuluvat kaikki EU-maat sekä Islanti, Turkki, Norja, Serbia, Montenegro, Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Ukraina sekä Pohjois-Makedonia. Mekanismi perustuu katastrofin kärsineen maan avunpyyntöön, mikä aktivoi auttajien rekrytoimisen ja lähettämisen kohdemaahan. Toimintaa koordinoi Euroopan komission alainen eurooppalainen koordinoitikeskus ERCC. Henkilöavun lisäksi mekanismin kautta kanavoidaan materiaalitukea.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen Teemu Lähteenmäki toimi kolmen viikon ajan EU:n pelastuspalvelumekanismiin rakenneinsinöörinä Turkissa helmikuun 2023 mannjärityksen jälkeen.

toteaa. Omaan turvallisuuteen liittyy myös välttämättömän varustuksen pitäminen mukana koko ajan, jos ei vaikka pääsekään esimerkiksi majoituspaikalle takaisin.

Yksinkertaisimmillaan rakennuksen tarkastaminen tarkoittaa silmä-määräistä arviota siitä, voiko sitä käyttää. ”Kriteerinä minulla oli, että voisinko itse olla rakennuksessa”, hän sanoo naurahtaen, mutta vakavissaan. Tarkastus aloitetaan rakennuksen silmäilyllä ulkopuolelta, jolloin näkee, onko se vinossa tai onko siinä halkeamia. ”Rakenteista osaa jo ulkopuolelta sanoa millainen kantava runkorakenne on.”

Sen jälkeen huomioidaan ympärillä olevat rakennukset. Välillä itse tarkistettava rakennus oli tarpeeksi ehjä, mutta ympärillä olevat rakennukset tai ympäröivä alue ei. ”Muiden talojen katoilla ja seinillä oli kaikenlaista mahdollisesti putoavaa tavaraa, joten sen takia täytyi ilmoittaa, että rakennus ei ole turvallinen.” Maaperän ja maanpinnan muotojen tarkkailu on myös todella tärkeää. Vuosituhansien aikana on vuoren rinteiltä alas laaksoihin valunut hienoa maata, joka ei kannaa, tai joka saa rakennukset liikkumaan helpommin.

KURKISTUS KOTEIHIN

Sisällä taloissa tiimi kävi ensin läpi kellarin rakenteet, sitten kerros kerrokselta ylöspäin. Vaikka

tarkastuksia ei periaatteessa tehty yksittäisiin asuntoihin, Lähteenmäki teki poikkeuksen, kun erään talon asukkaat tulivat vetämään häntä hihasta. ”No eihän siinä oikein voinut kieltäytyä, ja kun ei niitä nyt niin montaa ollut. Kävin samalla vilkaisemassa”, hän myhäilee.

Asunnoissa aika oli pysähtynyt maanjäritykseen: taulutelevisiot ja romahtaneet kirjahyllyt lojuivat edelleen lattioilla. ”Oli todella mielenkiintoista päästä katsomaan paikallisten ihmisten asuntoja niin, että niitä ei ollut minua varten siivottu. Ja kun pystyin sanomaan, että asunto oli sellaisessa kunnossa, että voisin itse asua, ihmisissä välähti pieni toivon kipinä tuskan keskellä”, hän kertoo mieleenpainuvaa hetkeä.

ENNAKOIVAA RAKENTAMISTA

Rakennuskanta on Turkissa samalla lailla vaihtelevaa kuin Suomessakin. ”Rakennustarvikkeiden saatavuus sanelee aika paljon. Suomessa rakennetaan paljon puusta ja Turkissa löytyy helpommin betonin valamiseen tarvittavaa materiaalia”, Lähteenmäki sanoo.

Itä-Anatolian siirtovyöhykkeellä järisee verrattain usein, mikä näkyy ennakoivana rakentamisena. Hän näki monta perustusvaiheessa olevaa rakennusta, joista ilmeni maanjäritysten kestävyysajattelu. ”Perustuksiin lisätään ylimääräinen laatta, joka mahdollistaa tavallaan sen, että rakennus elää. En muista nähneeni yhtään sortunutta rakenteilla olevaa rakennusta.”

Pienillä parannuksilla turvallisuus paranee entisestään. ”Opastetaan kuinka omasta asunnosta pääsee poistumaan mahdollisimman nopeasti ja missä kohtaa asuinnoissa on parhaat mahdollisuudet selvitä. Ruokaa ja juomaa sisältävä pieni selviytymispaketti olisi myös hyvä olla valmiina”, hän vinkkaa.

Rakennussäädökset Turkissa ovat parantuneet koko ajan, mutta tiimi kohtasi myös viitteitä - joskaan ei täyttä varmuutta - mahdollisista rakennusvirheistä. ”Monta samaan aikaan samalle alueelle rakennettua

ja samanlaista rakennusta, joista yksi oli sortunut ja kaikki muut pystyssä”, Lähteenmäki kertoo. Turkissa uutisoi-tiin myös lentokentillä kiinnijääneistä rakennusurakoitsijoista, jotka olivat yrittäneet lähteä maasta pois.

AUTTAJIEN SOLIDAARISUUTTA

Rakennustarkastusten lisäksi Lähteenmäki pääsi edesauttamaan avustuskuormien pääsyä maahan. Iskenderunin satamassa oli syttynyt maanjärityksen aiheuttama tulipalo. Lähteenmäen tiimi sai tehtäväkseen tutkia, oliko yksi suuren sataman laitureista turvallinen. Seuraavana päivänä Italiasta oli tulossa avustuslauta mukanaan kenttäsaaraa ja muita avustustarvikkeita. ”Totesimme, että laivan on turvallista tulla ja purkaa lastinsa.”

Melko monesti Lähteenmäki törmäsi Punaisen Ristin auttajiin, kuten telttamajoituspaikoissa ja Gaziantepin lentokentällä. Hän oli auttamassa tulevan rahdin kanssa, ja paikallinen Punainen Puolikuu jakoi ruokaa kentällä. ”He tulivat meillekin sanomaan, että tänne vaan syömään, kun ruokaa on näin paljon. Syötiin siinä samalla muiden kanssa pihalla kentälounas”, Lähteenmäki kertoo.

UUSI JÄRISTYS JÄRKYTTÄÄ

Kun Lähteenmäki oli ollut Turkissa vajaat kaksi viikkoa, maa järisei jälleen. Järityksen keskus oli Hatayssa ja sen voimakkuus oli 6,4 Richterin asteikolla. ”Niin suuren maanjärityksen kokeminen oli jo itsessään pelottavaa. Mieleeni on kuitenkin jäänyt näky, kun menin ulos ja huomasin, kuinka kaikki ihmiset olivat tulleet ulos kaduille ja puistoihin. Pelko, tuska ja hätä oli käsin kosketeltavissa.”

Tiimi lähti heti varmistamaan hotelleja ja muuta majoituspaikkoja, joissa omaa porukkaa ja muita kansainvälisiä auttajia asui. Puistot olivat koko yön täynnä väkeä, koska osa ei uskaltanut mennä enää asuntoihinsa. Helmikuinen yöilma laski miinuksen puolelle.

”Palomiehen työn kautta osaan suhtautua onnettomuustilanteisiin paremmin, kun arjessa hätää näkee pienemmässä mittakaavassa”, hän arvioi. ”Välillä tunsin oloni todella hyödylliseksi ja välillä tuli taas sellainen olo, ettei minusta ole tällaisessa tilanteessa mitään hyötyä.”

OPIT MUISTIIN

Lähteenmäen mielestä Turkin onnettomuus- ja turvallisuusvirasto oli varautunut tilanteeseen hyvin.

Turkki

- Pääkaupunki: Ankara
- Pinta-ala: 769 604 km²
- Väkiluku: 86 289 000
- Väestötiheys: 112.1/km²

Helmikuun 2023 maanjäritykset Turkissa ja Syyriassa

Helmikuun 6. päivänä, maanantain vastaisena yönä, kello 04:17 paikallista aikaa (3:17 Suomen aikaa) useimpien nukkuessa, Turkkiin ja Syyriaan iski maanjäritys, voimakkuudeltaan 7,8 Richterin asteikolla. Järityksen keskus sijaitsi Turkin ja Syyrian raja-alueen lähellä, noin 33 kilometriä turkkilaisista Gaziantepin (kaksi miljoonaa asukasta) ja Kahramanmarasin (miljoona asukasta) kaupungeista.

Jättiläisjäritystä seurasi useita yli kuuden Richterin jälkijärityksiä. Yhdeksän tuntia alkuperäisen jälkeen iski toinen suuri järitys. Sen voimakkuudeksi mitattiin 7,5 Richteriä, ja

Tärkeä osa varautumista on kyky ottaa auttajat muualta vastaan. ”Meidän saapuessa useaan paikkaan oli jo pystytetty isoja teltoja-alueita, joissa ihmisiä majoitettiin.

Lisäksi oli esimerkiksi järjestetty polttoainehuoltoa kansainvälisille auttajille”, hän kertoo. ”Tuhojen laajuus oli niin suurta, ettei mikään maa pysty yksin varautumaan sellaiseen.”

Myös auttajien tulisi ymmärtää, että omat varusteet pitää olla kunnossa. Lähteenmäki oli kuullut auttajaryhmistä, jotka eivät olleet omavaraisia ja siten kuormittivat jo valmiiksi ylikuormittunutta järjestelmää pahasti kärsineessä maassa.

Lähteenmäen kansainvälisen uran ensimmäinen komennus kesti lopulta kolme viikkoa. ”Tiimimme työskentely oli aivan huippua. Kaikki autoivat toisiaan, eikä kenelläkään ollut huonoa päivää, vaikka teimme pitkiä päiviä huonolla unella. Mieleeni jäi vahvasti, että kollegaani voi aina luottaa.”

Hän keskusteleee edelleen viestipalvelussa paikallisen kollegan kanssa, lukee ja selvittelee kaikkea maanjäritykseen liittyvää ja parantelee englannin taitoaan. Kaikki merkit viittaavat siihen, että kansainvälisen avustustyön kipinä palomies Lähteenmäki ei aio sammuttaa.

sen keskus oli parikymmentä kilometriä Kahramanmarasin pohjoispuolella.

Tiistiaamuna 7.2 mitattiin kaksi yli 5 Richterin järitystä. 20.2. raja-alueella järisei jälleen. Tällä kerralla voimakkuus oli 6,4 Richteriä.

Järitysten aiheuttamat aineelliset vahingot ja inhimillinen kärsimys ovat massiivisia. Kuolleita on raportoitu yli 50 000. Toipuminen ja jälleenrakennus tulevat kestäväksi pitkään. Syksyn 2023 alussa miljoonat kotinsa menettäneet asuvat edelleen tilapäisissä majoitteissa, teltoissa ja konttileireissä.

Uusi linjaus ohjaa kansainvälistä työtä

Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avun linjaus valmistui kaksi vuotta sitten, ja on osoittautunut tärkeäksi työkaluksi muuttuvassa maailmassa. Kansainvälisen avun päällikkö Tiina Saarikoski kertoo näkemyksiään linjauksen syntyprosessista ja painotuksista.

Kansainvälisen avun linjaus valmistui vuonna 2021 ja on voimassa seuraavat 10 vuotta. Millainen prosessi linjauksen työstäminen oli?

Linjauksen uudistamisesta oli keskusteltu jo pitkään, mutta vasta nyt oli oikea aika toimia. Kansainvälisen avun johto oli vaihtunut, ja sen myötä näimme mahdollisuuden luoda uuden linjauksen, joka olisi paremmin ajan tasalla ja vastaisi nykyisiä tarpeita.

lykkäämättä linjauksen uudistamista. Etätyökalujen avulla pystyimme pitämään yhteyttä ja osallistamaan maailmanlaajuisesti toimivat tiimimme. Prosessi oli hedelmällinen, ja sitä pidettiin tarpeellisenä ja hyvänä keskustelualustana.

Maailma tuntuu olevan jatkuvassa, nopeassa muutostilassa. Miten linjauksessa ennakoitaan tulevaa? Korona-aikana meillä oli vahva tietoisuus siitä, että maailman tilanteet

SPR:n uusi kansainvälinen strategia painottaa paikallista omistajuutta. Tässä Mosambikin Punaisen Ristin vapaaehtoisia.

HALUSIMME KOOTA TYÖTÄMME OHJAAVAT SUUNTAVIIVAT VUOTEEN 2030 SAAKKA, MUTTA YMMÄRSIMME, ETTÄ SEN TULI OLLA JOUSTAVA JA MAHDOLLISTAA MUUTOKSET.

Odotus toi mukanaan innostusta ja tarpeellisuuden tunteen, mikä oli erinomainen lähtökohta strategiatyölle. Linjauksen päivittäminen oli inklusiivinen prosessi, johon osallistuivat henkilöstö, kumppanit ja muut sidosryhmät. Käytimme myös konsulttiapua, koska pyrimme luomaan vankan pohjan linjaukselle.

Vaikka etäkokoukset olivat haastavia korona-aikaan, päätimme olla

voivat muuttua äkisti, ja tämä oli keskeinen huomio strategiatyössä. Linjauksessa painottui aktiivisuus ja muutuskky. Halusimme koota työtämme ohjaavat suuntaviivat vuoteen 2030 saakka, mutta ymmärsimme, että sen tuli olla joustava ja mahdollistaa muutokset.

Strategiaprosessin aikana tarkastelimme myös kansainvälisen avun organisaatiotamme ja muokkasimme

sitä tukemaan linjauksen tavoitteita. Tämä linjauksen ja organisaation yhteensovittaminen oli haaste, mutta se loi pohjan linjauksen vahvalle toteutukselle. Monesti joudutaan tekemään jompikumpi - joko strategia tai organisaatiomuutokset - mutta meillä oli mahdollisuus yhdistää ne.

Linjauksen visiona on vaikuttava ja sopeutuva humanitaarinen

kumppani, jota ohjaa inklusiivisuus ja paikallisuus. Mistä visio kumpuaa ja miten se näytetään käytännössä?

Tavoitteenamme oli määrittellä millainen kumppani ja kansainvälisen avun tukija Suomen Punaisen Ristin tulee olla ja miten haluamme näkyä. Keskiössä oli vaikuttavuus ja se, että työemme tuottaisi laadukasta apua, jolla saadaan aikaan mitattavaa

vaikutusta. Linjaus ohjaa meitä siinä, miten toimimme yhteistyössä kumppanien kanssa. Tarkastelimme myös, miten voimme parantaa ohjelmiamme vaikuttavuutta ja kehittää niitä tarpeen mukaan.

Yksi keskeinen osa linjaustamme on tiedolla johtaminen, jotta voisimme mitata ja ymmärtää vaikuttavuutta paremmin. Korostamme myös Punaisen Ristin roolia vapaaehtoistyössä

ja sen vaikuttavuutta sekä erottautumista muista humanitaarisista organisaatioista.

Pohdimme myös, miten voimme näyttää globaalisti Punaisen Ristin liikkeen vaikuttavuuden ja olla mukana yhteiskunnallisissa asioissa. Tämä oli erityisen tärkeää nykymaailmassa, joka on polarisoitunut ja tarvitsee Punaisen Ristin kaltaista riippumatonta toimijaa.

Pyrimme olemaan oppiva organisaatio, jossa ollaan valmiita kokeilemaan ja kehittämään virheitä oppien. Innovatiivisuus on myös keskeinen elementti, ja haluamme luoda tilaa uusille ideoille ja kokeiluille. Teemme arvioita ja opimme jokaisesta operatiosta, jotta voimme jatkuvasti kehittää toimintaamme. Erityisesti pitkäkestoisissa ohjelmissa ja katastrofi-työssä peruseriaatteiden tulee ohjata toimintaamme.

Miten linjaus vertautuu maailmalla, onko siinä yhtäläisyyksiä muihin kokoaan suurempiin kansallisiin yhdistyksiin?

Kyllä varmasti samat teemat ovat läsnä muuallakin eli lokalisaatio, inklusio, adaptiivisuus. Yksi johtajatus työstön aikana oli, että linjaus on meille organisaation sisäinen työkalu. Se on yritetty kirjoittaa niin, että se ohjaisi toimintaa. Se antaa esimerkiksi varmuutta keskusteluun globaalien kumppaneiden kanssa. Voin myös omassa työssäni perustaa päätöksiä linjaukseen.

Olemme rakentaneet linjauksen vanhan päälle ja samalla valinneet fokusalueita, joissa meillä on osaamista. Tavoitteena oli vahvistaa erityisesti niitä teemoja, jotka ovat meille tärkeitä. Aiemmin olimme keskittyneet terveyteen ja katastrofivalmiuteen. Nyt halusimme vielä tarkemmin fokusoi-

tua, vaikka se ei ollut helppoa. Valittavasti myös rahoittajat vaikuttavat suuntaamme ja meidän on sopeuduttava siihen.

Terveyden alalla erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä naisten ja lasten hyvinvointi ovat meille tärkeitä. Myös ilmastoon liittyvä pitkäkestoinen työ ja katastrofivalmius ovat keskeisiä. Tavoitteemme on olla ilmastotietoinen ja osaava toimija, joka hallitsee katastrofiterveyden ja logistiikan. Lisäksi haluamme kehittyä entisestään käteisavustusten saralla.

Miten Suomen Punaisen Ristin työ tuo vaikuttavuutta?

Haluamme laajentaa omaa osaamistamme sekä hyödyntää kumppaneidemme osaamista. Viime vuosina

OLEMME PYRKINEET OPPIMAAN, MITEN VOIMME TOIMIA TEHOKKAAMMIN KUMPPANEIDEMME KANSSA JA TUKEA KANSALLISTA YHDISTYSTÄ ENTISTÄ PAREMMIN.

olemme esimerkiksi palkanneet yhä enemmän kansainvälistä henkilökuntaa kentälle.

On selvää, että luonnonkatastrofit ja konfliktit eivät ole enää selkeästi rajattuja tapahtumia. Erityisesti Afrikassa, missä toimimme, nämä tilanteet ovat usein limittäin. Olemme halunneet oppia toimimaan vaikuttavammin näissä monimutkaisissa olosu-

teissa. Esimerkiksi konfliktista kärsivässä Sudanissa olemme pyrkineet oppimaan, miten voimme toimia tehokkaammin kumppaneidemme kanssa ja tukea kansallisia Punaisen Ristin yhdistyksiä paremmin.

Olemme panostaneet institutionaaliseen kehittämiseen ja valmiuteen. Tavoitteenamme on vahvistaa paikallista toimintaa ja varmistaa, että pystymme vastaamaan erilaisiin haasteisiin, kuten infektioiden leviämiseen tai muihin akuutteihin tilanteisiin. Taloudellinen kestävyys on myös ollut yksi keskeinen tavoite, johon olemme panostaneet.

Miten mukaan ottaminen, inklusio, näkyy SPR:n organisaatioissa ja ulospäin suuntautuvassa työssä?

Linjauksessa painottui aktiivisuus ja muutostyö. Tiina Saarikosken mukaan strategian tulee olla joustava ja mahdollistaa muutokset.

Pohdimme aihetta huolellisesti linjaustyön aikana, ja huomasimme, että erityisesti ohjelmatyömme ja operaatioiden johtaminen kohde- maissa vaativat parannusta. Tämä nähtiin tärkeäksi aiheeksi erityisesti Black Lives Matter -liikkeen aikaan. Halusimme olla tietoisia ja käynnistää toimenpiteitä, jotka keskittyvät inklusiivisuuteen ja olla edelläkävijöitä tässä tärkeässä asiassa.

Toteutimme analyysin, jossa tarkastelimme toimintaamme peilaten sitä peruseriaatteisiimme. Tunnistimme tarpeen parantaa tapojamme ja olla tietoisia mahdollisista ongelmakohtista. Työ on mittavaa, mutta välttämätöntä. Lisäksi halusimme käydä avoimia keskusteluja kumppaniorganisaatioidemme kanssa ja

mieltä, miten voimme tukea kansallisia yhdistyksiä paremmin ohjelmatyössä.

Tavoitteemme on vahvistaa omaa osaamistamme ja edistää liikkeemme sisäistä inklusiivisuutta. Mietimme myös, kuinka edustamme kaikkia niitä ryhmiä, joita haluamme tukea ja auttaa. Haavoittuvien ryhmien tarpeiden ymmärtäminen on ensiar-

voisen tärkeää, ja haluamme varmistaa, että olemme kaikkien saatavilla. Huomioimme myös tarpeen lisätä edustuksellisuutta päätöksenteossa, jotta eri ryhmien äänet kuuluvat.

Inklusiivisuusnäkökulma ohjaa meitä keskustelemaan, tekemään parannuksia ja pitämään huolta siitä, että olemme mukana edistämässä tasa-arvoa ja moninaisuutta omassa toiminnassamme. Se on pieni askel, mutta tärkeä sellainen matkallamme kohti parempaa ja tasa-arvoisempaa maailmaa.

OLEMME KÄYNNISTÄNEET STRATEGISIA PROSESSEJA, JOTKA AUTTAVAT MEITÄ SAAVUTTAMAAN PAREMPIA TULOKSIA JA HYÖDYNTÄMÄÄN ORGANISAATIOMME POTENTIAALIA.

Kansallisten punaisten ristiin yhdistysten tukeminen on ollut jo pitkään SPR:n työn keskiössä. Miten linjauksen paikallisuustee- ma näkyy käytännössä?

Humanitaarinen apu on olennainen osa liikettämme ja arvojamme. Se on myös tapa tuoda kansainvälistä apua tarvitseville, ja tässä toimimme omalla merkittävällä panoksellamme. Samalla haluamme tukea kansainvälistä kumppaneitamme, niin että he voivat toimia entistä vahvempana humanitaarisena voimana omassa maassaan. Tämä on erityisen tärkeää maissa, joissa on paljon haasteita ja ongelmia.

Paikallisuus, lokalisaatio, on tällä hetkellä iso teema. Se on merkittävä haaste, mutta myös mahdollisuus. Se vaatii paitsi tahtoa myös käytännön muutoksia, kuten rahoituksen uudelleenjärjestelyä, avointa dialogia, yhteistyötä ja näkyvyyttä. Viestinnän lisäksi tarvitaan konkreettista toimintaa ja prosesseja, jotka tukevat tavoitteitamme. Haluamme olla vahva tukija kumppaneillemme, mutta myös esimerkki siitä, kuinka lokalisaatiota voidaan toteuttaa käytännössä.

Nämä tavoitteet ovat haasteellisia, mutta uskomme niiden olevan välttämättömiä humanitaarisen avun kehittämiseksi ja paremman tulevaisuuden rakentamiseksi yhdessä kumppaneidemme kanssa. Tämä

on osa sitä pitkäjänteistä työtä, jota teemme liikkeenä ja humanitaarisen toiminnan saralla.

Mitä uusi linjaus muuttaa Suomen Punaisen Ristin kansainvälisessä työssä ja miten linjauksen toteutusta seurataan?

Organisaatiossamme on tapahtunut näkyviä muutoksia, jotka ovat osa laajempaa pyrkimystämme tehostaa toimintaamme ja saavuttaa strategiset tavoitteemme. Olemme keskittyneet erityisesti lokalisaatioon ja päätök-

Samalla keskitymme organisaatiomme toimintatapojen parantamiseen ja tehostamiseen. Olemme käynnistäneet strategisia prosesseja, jotka auttavat meitä saavuttamaan parempia tuloksia ja hyödyntämään organisaatiomme potentiaalia. Kehitysyhteistyöohjelman kirjoittaminen ja hyväksyminen ovat olleet osa tätä prosessia.

Vaikka tulevaisuus voi tuoda haasteita rahoituksen suhteen, olemme varautuneet niihin ja pyrimme minimoimaan niiden vaikutukset. Strategiaohjelmat on suunniteltu tukemaan tavoitteitamme ja ohjaamaan toimintaamme oikeaan suuntaan.

Organisaatiomme koko ja rakenne ovat myös muuttuneet. Pyrimme toimimaan yhtenä tiiminä ja vahvistamaan yhteistyötä eri osien välillä. Rekrytointi on osa strategiaamme, ja pyrimme löytämään parhaiten sopivat ihmiset toteuttamaan tavoitteitamme. Vaikka tämä prosessi on jatkuva, se heijastaa haluamme olla vaikuttavia ja innovatiivisia toimijoita humanitaarisen avun kentällä.

Kaiken kaikkiaan olemme jo nähneet positiivisia tuloksia strategisten muutosten käynnistymisestä. Tunnistamme myös, että matka on vasta alussa.

SPR:n kansainvälisen toiminnan uusi linjaus painottaa voimakkaasti yhteistyötä, erityisesti toiminnan paikallisella tasolla, mutta myös horisontaalisesti eri toimijoiden kesken.

senteon siirtämiseen lähemmäs kenttätöimintää. Vaikka muutoksen toteuttaminen on osoittautunut haastavaksi, huomaamme jo sen vaikutukset.

Pyrimme vahvistamaan partneriuudistuksia ja tukemaan heidän profiilinsa nostamista sekä humanitaarisen toiminnan vahvistamista. Lokalisaatio on merkittävä painopiste, ja vaikka prosessi on hidas, näemme sen vaikuttavan positiivisesti organisaatiomme toimintaan.

Riskien Keskellä -oppimateriaali saavutettavammaksi

Tieto ihmiskuntaa koskevista haasteista ja uhkaavista riskeistä on nyt monenlaisten oppijoiden saatavilla ja opiskeltavissa.

Globaalikasvatuksen tueksi luodusta Riskien keskellä -oppimateriaalista julkistettiin vuonna 2022 selkosuomi-versio. Vuonna 2023 oppimateriaalin kokonaisuutta viritetään saavutettavuuden ja helppokäyttöisyyden vaatimusten mukaan yhä useampien oppijoiden saataville ja opiskeltavaksi. Riskien keskellä-kokonaisuuden kirjasinten luettavuuteen, ja grafiikan värikontrasteihin kiinnitetään huomiota. Animaatioihin lisätään

tueksi oppitunneille, teemaviikkoihin ja aamunavauksiin varhaiskasvatuksesta aikuisopetukseen.

OPPIJAT POHTIMAAN MAAILMANKUVAANSA

Riskien Keskellä -oppimateriaali on luotu globaalikasvatuksen tueksi niihin suomalaisiin kouluihin, jotka käyttävät suomea, ruotsia tai englantia opetuskielensä. Materiaali käsittelee maailmamme yhteisiä haasteita ja esittelee henkilökerto-

tastrofit, aseelliset konfliktit ja pakolaisuus, sekä epidemiat. Lisäksi vaihtuvana riskinä on jokin ajankohtainen painava teema, joka tällä hetkellä käsittelee Ukrainan konfliktia.

RISKIT SIDOTTU MYÖS SUOMEEN

Jatkuvasti muuttuvan maailman globaalit aiheet on sidottu myös Suomen kontekstiin: kuinka riski vaikuttaa Suomessa tai kuinka Punainen Risti on pystynyt auttamaan riskialueella. Aiheet sopivat eri oppiaineisiin ja soveltuvat myös monialaisten ja oppiainerajat ylittävien kokonaisuuksien materiaaliksi.

Jokainen riski sisältää informatiivisen faktat-osuuden, jossa esitellään riski mielenkiintoisten tekstien, infografiikan, animaatioiden ja valokuvien avulla. Tietoa pääsee faktat-osuuden jälkeen syventämään tehtävillä, jotka voi tarkistaa itse, opettajan johdolla tai käyttää ryhmäkeskustelun pohjana.

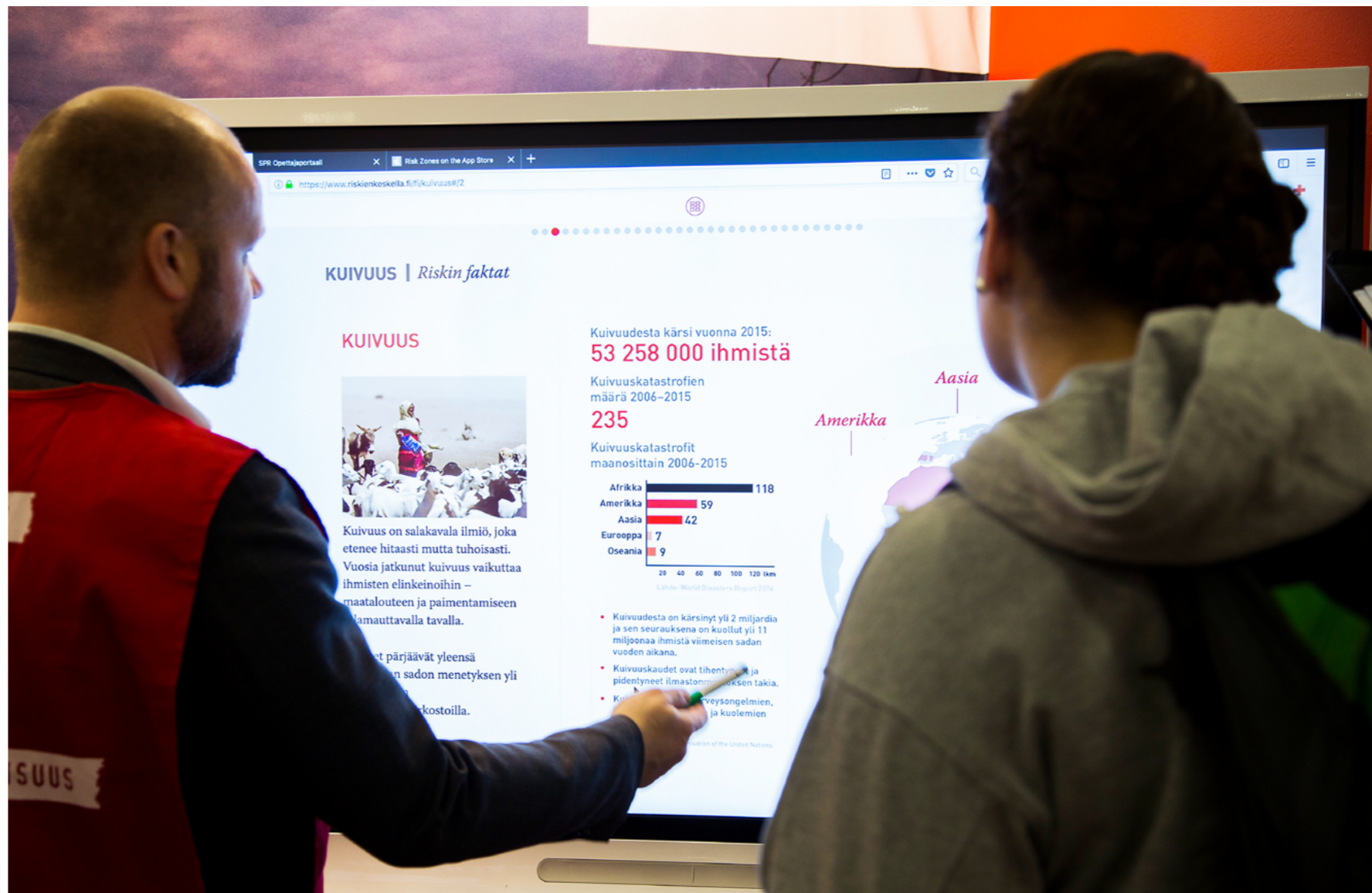
Jokaisesta aihekokonaisuudesta on myös kattava kuvapaketti, ja kuviin suunniteltuja pohdintakysymyksiä. Tärkeinä osuuksina ovat myös videot ja artikkelit, jotka kertovat henkilökohtaisia tarinoita riskiin liittyen, mikä auttaa oppijaa hahmottamaan, ettei riskeissä ole kyse vain luvuista ja tilastoista, vaan ne vaikuttavat ihmisiin ja yhteisöihin kokonaisvaltaisesti.

Kirjautumalla opettajana sproppimateriaalit.fi -sivustolle saa avattua tarkemmat opettajanohjeet materiaalin käytöstä.

muksin erilaisia todellisuksia, joissa ihmiset ympäri maailmaa elävät, ja kannustaa näin oppijoita pohtimaan maailmankuvaansa ja maailmankansalaisuuttansa.

Oppimateriaali pyrkii lisäämään empatiaa ja herättämään kiinnostuksen toimia aktiivisesti kestävän, oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen tulevaisuuden puolesta. Oppimateriaali on jaettu teemoittain 16 erilaiseen yhteistä maailmaamme koskevaan riskiin.

Riskejä ovat esimerkiksi ilmastonmuutos ja siihen liittyvät luonnonka-

Riskien Keskellä -oppimateriaali sopii kaikenlaisille oppijoille ja muillekin aiheista kiinnostuneille, myös itsenäisesti opiskeltavaksi.

MIELEKÄSTÄ, SAAVUTETTAVAA JA HELPPOKÄYTTÖISTÄ

Riskien Keskellä -oppimateriaalia päivitetään parhaillaan saavutettavammaksi, jotta opetettava sisältö olisi mahdollisimman helposti kaikkien hahmotettavissa. Sen lisäksi, että oppimateriaali sisältää paljon erilaisia osuuksia ja visuaalista materiaalia, joista opettaja tai oppija itse voi valita oppimistaan parhaiten tukevat osuudet, on Riskien Keskellä -oppimateriaali julkaistu myös selkosuomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Selkosuomenkielisessä versiossa tekstejä on yksinkertaistettu ja sisältö on esitetty helpommin luettavilla tavoilla, kuten listoina, jotta sisältö hahmottuisivat oppijan kielen osaamisen tasosta tai lukivaikeudesta huolimatta. Riskien Keskellä -oppimateriaali tarjoaa näin jouheat puitteet

opetuksen eriyttämiselle luokkahuoneessa.

Oppimateriaalin visuaalisia elementtejä, grafiikkaa, animaatioita ja valokuvia, päivitetään myös saavutettavammiksi. Grafiien värikontrastit ja fontit päivitetään selkeämmiksi, sekä tilastojen luvut ajantasaisesti. Animaatioihin päivitetään ääniraita, joka selostaa animaation tapahtumat, jotta oppimista voisi tapahtua monien aistien avulla. Valokuviin ja graafeihin päivitetään alt-kuvaukset, jotta ruudunluohjelmilla pystytään kuuntelemaan kuvien ja grafiien sisältö, jos kuvia ei pysty näkemään.

Riskien Keskellä -oppimateriaali on suunniteltu etenkin yläasteen ja lukion oppimisen tavoitteisiin ja sisältöihin sopivaksi, mutta saamamme palautteen mukaan sisällöt kiehtovat myös aikuisia opiskelijoita.

Haluammekin, että materiaalimme on kaikenikäisille mielekäästä, saavutettavaa ja helppokäyttöistä. Siksi pyrimme myös parantamaan oppimateriaalin teknisiä ominaisuuksia.

Aineistoon sisältyvät artikkelit kertovat asioita eri rooleissa kokeista henkilöistä koululaisista isovanhempiin, jotta oppija ymmärtää, että riskit koskevat kaikkia, ja toisaalta jotta kaikenikäiset oppijat voisivat kokea samastumista riskien keskellä elävien henkilöiden todellisuuteen.

Osoitteessa sproppimateriaalit.fi pääsee ilmaiseksi ja ilman kirjautumista tutustumaan muun muassa saavutettavammaksi päivittyvään Riskien Keskellä -oppimateriaaliin suomeksi, selkosuomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, sekä Suomen Punaisen Ristin muihin oppimateriaaleihin.

Kuva: Luc Alary,
Kanadan Punainen Risti

Carlito Ngafuri, 44 valmisti Nhamatandan paikallissairaalan keittiössä ruokaa Mosambikin katastrofihistorian voimakkaimpiin kuuluneen Idai-syklonin, ja sitä seuranneiden tulvien kodeistaan häättämien ihmisten ruokkimiseen keväällä 2019. Nhamatanda sijaitsee noin 100 km pohjoiseen pahoin kärsineestä satamakaupunki Beireasta, jossa toimi myös Punaisen Ristin kenttäsairaala.

Suomen Punainen Risti
Tehtaankatu 1 a
00140 Helsinki
puh 020 701 2000

www.punainenristi.fi
www.sproppimateriaalit.fi

Riskien keskellä -lehti liittyy
Tiedekeskus Heurekan
Katastrofien keskellä
-näyttelyyn ja on jaossa
Heurekassa ilmaiseksi.

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövaroin